

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΖ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 5

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Α'. ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ *

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

VIII. 1. Μὴ οὖν τις ὑμᾶς ἐξαπατάτω, ὡσπερ οὐδὲ
ἐξαπατᾶσθε, ὅλοι ὄντες Θεοῦ. Ὅταν γὰρ μηδεμίᾳ ἔρις
ἐνήρυσται ἐν ὑμῖν ἢ δυναμένη ὑμᾶς βασανίσαι, ἄρα κατὰ
Θεὸν ζήτε. Περίψημα ὑμῶν καὶ ἀγνίζομαι ὑμῶν Ἐφεσίων,
5 Ἐκκλησίας τῆς διαβολῆτος τοῖς αἰῶσιν. 2. Οἱ σαρκικοὶ
τὰ πνευματικὰ πράσσειν οὐ δύνανται οὐδὲ οἱ πνευματικοὶ
τὰ σαρκικά, ὡσπερ οὐδὲ ἡ πίστις τὰ τῆς ἀπιστίας οὐδὲ ἡ
ἀπιστία τὰ τῆς πίστεως. Ἄ δὲ καὶ κατὰ σάρκα πράσσετε,
ταῦτα πνευματικὰ ἐστίν· ἐν Ἰησοῦ γὰρ Χριστῷ πάντα πράσ-
10 σετε.

IX. 1. Ἐγνων δὲ παροδεύσαντάς τινας ἐκεῖθεν, ἔχοντας
κακὴν διδαχὴν· οὓς οὐκ εἰάσατε σπεῖραι εἰς ὑμᾶς, βύσαντες
τὰ ὄψα, εἰς τὸ μὴ παραδέξασθαι τὰ σπειρόμενα ὑπ' αὐτῶν,
ὡς ὄντες λίθοι ναοῦ Πατρὸς, ἡτοιμασμένοι εἰς οἰκοδομὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 43 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 - 4 τεύχους.

2. ἔρις GL: ἐπιθυμία SAg Lightf. 3. ἐνήρυσται: ἐνείρυσται G:
complexa est L: plantata est SA. 4. ἀγνίζομαι G: + α (ὑπό;) L:
+ pro SA: + ὑπὲρ (κατὰ τὸ Τραλλ. 13, 3. ὁ Zahn). 8. καὶ 9, 10.
πράσσετε GSA: πράσσεται L. 14. πατὴρ ἡτοιμασμένοι GLA (M. 89,
1431 Ἄντιοχος μοναχός).

- 15 Θεοῦ Πατρός, ἀναφερόμενοι εἰς τὰ ὕψη διὰ τῆς μηχανῆς Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν σταυρός, σχοινίῳ χρώμενοι τῷ Πνεύ-
ματι τῷ ἁγίῳ· ἡ δὲ πίστις ὑμῶν ἀναγωγὸς ὑμῶν, ἡ δὲ ἀγάπη
ὁδὸς ἡ ἀναφέρουσα εἰς Θεόν. 2. Ἔστε οὖν καὶ σύνοδοι
πάντες, θεοφόροι καὶ ναοφόροι, χριστοφόροι, ἁγιοφόροι,
20 κατὰ πάντα κεκοσμημένοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ·
οἷς καὶ ἀγαλλιώμαι, ὅτι ἠξιώθην δι' ὧν γράφω προσομιλή-
σαι ὑμῖν καὶ συγχαρῆναι, ὅτι κατ' ἄλλον βίον οὐδὲν ἀγαπᾶτε
εἰ μὴ μόνον τὸν Θεόν.

19. ναοφόροι: + καὶ L. 20. ἐν ταῖς g LAnt. (M. 89, 1432):
λ. G. 21. ἀγαλλιώμαι ὅτι G: ἀγαλλιώμενος Lg. 22. ἄλλον GL
(A): ἀνθρώπων Lightf.

VIII. 1. Ἄς μὴ λοιπὸν σᾶς ἐξαπατᾶ¹ κανείς, ὅπως καὶ δὲν
ἐξαπατᾶσθε, ἐπειδὴ ὅλοι ἀνήκετε εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ὅταν δὲν
ἔχη καμμία φιλονικία ἐμφιλοχωρήσει ἀνάμεσά σας πού θὰ ἠμπο-
ροῦσε νὰ σᾶς βασανίσῃ, ἄρα ζῆτε κατὰ Θεὸν (συμφώνως πρὸς τὴν
ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ). Εἶμαι τὸ
«περιψήμα»² (τὸ σκουπίδι, ὁ ἐλάχιστος καὶ ὁ γεμάτος ἀκαθαρ-
σίαν) γιὰ σᾶς καὶ καθαρίζομαι ἀπὸ σᾶς τοὺς Ἐφεσίους (τοὺς ἀγνοῦς
καὶ καθαροὺς ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν), ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν (πού σεῖς
τὴν ἀποτελεῖτε) καὶ πού θὰ μείνῃ περιβόητη (ἐνδοξος καὶ φημι-
σμένη) εἰς τοὺς αἰῶνας. 2. Οἱ σαρκικοὶ ἄνθρωποι δὲν ἠμπο-
ροῦν νὰ πράττουν τὰ πνευματικά, οὔτε οἱ πνευματικοὶ τὰ σαρκι-
κά³, ὅπως βέβχια οὔτε ἡ πίστις (οἱ ἄνθρωποι μὲ ἀληθινὴν πίστιν)
δὲν πράττουν τὰ ἔργα τῆς ἀπιστίας, οὔτε ἡ ἀπιστία (οἱ ἄπιστοι
ἄνθρωποι) τὰ ἔργα τῆς πίστεως. Ὅσα δὲ πράττετε κατὰ σάρκα
(τὰ συνυφασμένα μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς σαρκός), ταῦτα εἶναι πνευ-

1. Πβλ. Ἐφ. 5,6. 2. Πβλ. Τωβ. 5,19. Α' Κορ. 4,13. Βαρυ. 4,9.
6,5. Τὸν ὄρον «περιψήμα» ἐρμηνεύει ὁ S. Stählin, ἐν G. Kittel-G.
Friedrich, Theolog. Wörterb. z. Neuen Testament VI,2 (1955) 91.
3. Πβλ. Ῥωμ. 8,5.8. Ἰω. 3,6. Α' Κορ. 2,14.

ματικά· διότι τὰ πάντα πράττετε σύμφωνα με τὸ θέλημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

IX. 1. Ἐμαθα διὰ μερικοὺς ποῦ ἐπέρασαν σὰν περαστικοὶ δῆθεν ἀπὸ ἐκεῖ (δηλ. ἀπὸ τῆν Ἐκκλησίαν σας), οἱ ὅποιοι εἶχον (νὰ μεταδώσουν) κακὴν διδαχὴν (κακόδοξον, αἰρετικὴν διδασκαλίαν)· τοὺς ὁποίους δὲν ἀφήσατε νὰ σπείρουν ἀνάμεσά σας (τὰς κακοδοξίας των) βουλώνοντας τὰ αὐτιά σας, ὥστε νὰ μὴ δεχθῆτε ὅσα αὐτοὶ ἤθελον νὰ σπείρουν, ἐπειδὴ εἴσθε λίθοι τοῦ Ναοῦ τοῦ Πατρὸς (τῆς Ἐκκλησίας), ἐτοιμασμένοι εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς⁴, ἀναφερόμενοι εἰς τὰ ὑψηλά μετὰ τὸ μηχάνημα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι ὁ σταυρὸς, χρησιμοποιοῦντες γιὰ σχοινὶ (πρὸς ἀνύψωσίν σας) τὸ Ἅγιον Πνεῦμα· ἡ δὲ πίστις σας εἶναι ὁ ἀναγωγεὺς (ὁ ἀναβατήρ, τὸ ὄργανον ποῦ θὰ σᾶς ἀναβιβάσῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀγιότητος), ἡ δὲ ἀγάπη εἶναι ὁ δρόμος ποῦ θὰ σᾶς μεταφέρῃ (ποῦ θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ) εἰς τὸν Θεόν. 2. Νὰ εἴσθε λοιπὸν καὶ ὄλοι συνοδοιπόροι, θεοφόροι (φέροντες τὸν Θεὸν μέσα εἰς τὰς ψυχὰς σας), καὶ ναοφόροι (ἔχοντες ὡς ναόν, ἤτοι τὸ κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ, τὰ καθαρὰ ἀπὸ ἁμαρτίας σώματά σας καὶ τὰς ἐξαγιασθείσας ψυχὰς σας), χριστοφόροι (φέροντες μέσα εἰς τὰς ψυχὰς σας τὸν Χριστόν), ἀγιοφόροι (μεταφέροντες τὴν ἀγιότητα), καθ' ὅλα στολισμένοι μετὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵· μετὰ ὅλα αὐτὰ σκιρτῶ καὶ ἀπὸ ἀγαλλίασιν, διότι ἀξιώθηκα μετὰ ὅσα σᾶς γράφω νὰ ἐπικοινωνήσω μαζί σας (πνευματικῶς) καὶ νὰ σᾶς συγχαρῶ, διότι εἰς ὅλον τὸν βίον σας τίποτε ἄλλο δὲν ἀγαπᾶτε παρὰ μόνον τὸν Θεόν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀκαδημαϊκὸς

4. Πβλ. Α' Πέτρ. 2,5. Ἐφ. 2,21 ἐ. Μαγν. 7,2. 5. Πβλ. Ἰγν. Σμυρν. προσίμ. — Τοὺς ὄρους «θεοφόροι, ναοφόροι, χριστοφόροι, ἀγιοφόροι» ἐρμηνεύομεν ἐν τοῖς σχολίοις.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τὸ παράδειγμα τοῦ Τελώνου

Ἡ θυρανοίξις Κυριακῆ τοῦ Τριωδίου μᾶς προβάλλει δύο εἶδη προσευχῆς. Τὸ ἐν θεάρεστον καὶ τὸ ἕτερον κατάκριτον. Ὁ Τελώνης, μὲ συντριβὴν, ἐκτομίζει μίαν ὁμολογίαν καὶ μίαν αἰτησιον. Ἀναγνωρίζει ἐαυτὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἐπικαλεῖται τὸ θεῖον ἔλεος. Οἱ λόγοι του εἰσακούονται. Ὁ Φαρισαῖος καυχᾶται διὰ τὴν ἀρετὴν του. Καὶ ἡ ὑψηγορία του ἀποδοκιμάζεται. Ὁ μὲν εἶναι φωτεινὸν ὑπόδειγμα δι' ὅλους μας. Ὁ δέ, περίπτωσις πρὸς ἀποφυγὴν. Ὅντως, τὸ ταπεινὸν φρόνημα καθιστᾷ τὴν προσευχὴν δεκτὴν. Ἡ οἴησις, ἀπορρήμιον.

Ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου, εἰς ἣν εἰσερχόμεθα, εἶναι κατ' ἐξοχὴν διεποτισμένη μὲ πνεῦμα κατανύξεως. Διὰ τὰ τὴν διανύσωμεν ψυχοφελῶς, πρέπει κατ' αὐτὴν — καὶ ὅταν μετέχωμεν εἰς τὴν κοινὴν λατρείαν καὶ ὅταν προσευχώμεθα κατ' ἰδίαν — νὰ ἐμπνεώμεθα ἀπὸ τὴν μετάνοιαν τοῦ Τελώνου, ἰστάμενοι μακρὰν πάσης ἀνταρσευκείας, «τὴν ἀνομίαν ἡμῶν γινώσκοντες» καὶ «τὴν ἁμαρτίαν ἡμῶν ἔχοντες ἐνώπιον ἡμῶν», κατὰ τὸν ν' Ψαλμὸν τοῦ Δαυίδ. Τὸ φρόνημα τοῦτο εἶναι τὸ «ἐν οὗ ἔστι χρεῖα», διὰ ν' ἀποβῇ εἰς ἡμᾶς, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, καρποφόρος ἢ ἐν ὄψει Μεγάλῃ Τεσσαρακοσιῇ καὶ ἢ ἀκολουθοῦσα Ἑβδομάς τῶν Παθῶν τοῦ Σωτήρος.

«Ἐγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ»

Ἀφοροῦν εἰς ὅλους τοὺς ὄντως πιστοὺς, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ἱερέα οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ Παύλου: «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε». Βίωμά των, ἢ σύστασις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ νὰ μνημονεύωμεν τὸν Θεὸν συχνότερον ἀπ' ὅ,τι ἀναπνέομεν.

Πρόκειται περὶ μιᾶς εὐρείας ἐννοίας τῆς προσευχῆς. Προσευχὴ δὲν εἶναι μόνον ἢ σιχομυθία μας μὲ τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀέναος ἐκείνη ψυχικὴ ἔξαρσις πρὸς Αὐτόν, ἡ ὁποία εἶναι γνώρισμα τοῦ ὄντως ἐν Χριστῷ ἀναγεγεννημένου ἀνθρώπου. Ἡ δι' εὐλαβῶν δηλαδὴ λογισμῶν καὶ αἰσθημάτων καὶ ἐπιδιώξεως τῶν καλῶν ἔργων ἐπιτυγχανομένη συγκράτησις τοῦ πνεύματός μας εἰς κοινωνίαν μετὰ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Μὲ αὐτὴν τὴν νῆψιν καὶ ἐργήγορσιν πρέπει νὰ στολίζεται, ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ὁ καλὸς ποιμὴν. Οὕτως, ἡ ἐσωτερικὴ αὐτὴ κατάστασις προσευχῆς δὲν θὰ τὸν ἀπολείπη ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἕννου. Ἡ αἴσθησις τῆς θείας παρουσίας θὰ ἔχη σταλάξει καὶ τότε τὴν γλυκύτητά της, ἐπαληθεύουσα τὸ σολομώντειον «ἐγὼ καθεύδω καὶ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ» (Ἄσμα ε' 2).

Ὁ Ἱερομάρτυς Πολύκαρπος

Ὁ τὴν 23ην Φεβρουαρίου τιμώμενος Ἱερομάρτυς Πολύκαρπος εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πλέον αἰγλήεντα ὀνόματα τῆς ἀρχαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ἐποίμανεν ἐπὶ ἔτη μακρὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Σμύρνης καὶ ἐπέστεψε τὸν θεοφιλῆ βίον του μὲ τὸ μαρτύριον. Ἡ σχετικὴ διήγησις, ὁμοῦ μετὰ τινων κειμένων τοῦ Ἁγίου, περιλαμβάνεται εἰς τὰ σωζόμενα ἔργα τῶν λεγομένων Ἀποστολικῶν Πατέρων. Συνεγράφη ὑπὸ αὐτοπιτῶν τοῦ ἐνδόξου τέλους του χριστιανῶν καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ ὠραιότερα, ἀλλὰ καὶ πλέον ἀξιόπιστα, συναξάρια. Ἡ ἐπιτύφησις εἰς αὐτὴν ἐμπνέει, στηρίζει καὶ ἐποικοδομεῖ ἐν Χριστῷ τὰς ψυχάς, προσφέρουσα, εἰδικῶς διὰ τοὺς κληρικούς, καὶ πολύτιμα ποιμαντικὰ διδάγματα.

Τὴν συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἐφημερίου». Θὰ τὴν εὖρον εἰς τὸν οἰκτεῖον τόμον τῆς ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδιδομένης σειρᾶς τῶν Ἑλλήνων Πατέρων.

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΝ ΤΩ ΕΡΓΩ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

Κατὰ τὸν 6' αἰῶνα ἔζησεν ὁ ἐπίσκοπος Λουγδούνου (σημερινῆς Lyon) Εἰρηναῖος, ὅστις ἦτο ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ κατήγετο ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἐγνώρισε καὶ τὸν ἅγιον Πολύκαρπον (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία 5, 20, 5 ἐξ.). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι ἀφ' ἑνὸς τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως» καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ «Ἐπίδειξις τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος».

Τὰ ἔργα τοῦ Εἰρηναίου παρέχουν πληροφορίας σχετιζόμενας πρὸς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Βεβαίως οὗτος ὁμιλεῖ περὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, περισσότερο ἐξ ἐπόψεως δογματικῆς καὶ ὀλιγώτερον ἐξ ἐπόψεως λειτουργικῆς. Παρὰ ταῦτα ἡ διδασκαλία του εἶναι σπουδαία καὶ διὰ τὴν λειτουργικὴν. Κατὰ τὸν Εἰρηναῖον ὁ Κύριος ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ «να προσφέρουν ἀπαρχὰς τῷ Θεῷ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δημιουργημάτων, οὐχὶ διότι αὐτὸς ἔχει ἀνάγκην τούτου, ἀλλ' ἵνα μὴ αὐτοὶ φαίνωνται ἀγνώμονες. Ἐπραξε δὲ τοῦτο ὁ Κύριος λαβὼν ἄρτον, προερχόμενον ἐκ τῆς δημιουργίας καὶ ἠὺχαρίστησε λέγων. Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. Καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως, ὅπερ ἐκ τῆς δημιουργίας ταύτης ἐστίν, ὅπως καὶ ἡμεῖς, καὶ ὠμολόγησε τοῦτο ὡς ἴδιον αἷμα, οὕτω δὲ ἐδίδαξε τὴν τῆς Καινῆς Διαθήκης νέαν προσφοράν. Ἀπὸ τῶν ἀποστόλων δὲ παραλαβοῦσα ταύτην ἡ Ἐκκλησία καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον προσφέρει αὐτὴν τῷ Θεῷ, ὅστις παρέχει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπίγειον τροφήν, τὰς ἀπαρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δώρων ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ» (Εἰρηναίου, Ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, Δ, 17. J. Solano, *Textos Eucharisticos Primitivos*, τόμ. 1, Madrid 1952, σ. 75).

Τούτων οὕτως ἐχόντων, «ἡμῖν σύμφωνος τῇ γνώμῃ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ εὐχαριστία βεβαιοῖ τὴν γνώμην. Προσφέρομεν αὐτῷ τὰ ἴδια ἐμμελῶς κοινωνίαν καὶ αἴνεσιν καταγγέλλοντες σαρκὸς καὶ πνεύματος. Ὡς γὰρ ὁ ἀπὸ τῆς γῆς ἄρτος προσλαβόμενος τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ οὐκέτι κοινὸς ἄρτος ἐστίν, ἀλλ' εὐχαριστία ἐκ δύο πραγμάτων συνεστηκυῖα, ἐπιγείου τε καὶ οὐρανίου, οὕτω καὶ τὰ σώματα ἡμῶν μεταλαμβάνοντα τῆς εὐχαριστίας μηκέτι εἶναι φθαρτὰ τὴν ἐλπίδα τῆς εἰς αἰῶνα ἀναστάσεως ἔχοντα» (Εἰρηναίου, ἔνθ' ἄνωτ., Δ, 18. J. Solano, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 76). Παρομοία εἶναι ἡ διδασκαλία τοῦ Εἰρηναίου καὶ κατωτέρω, ἔνθα τονίζεται ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι «τὸ κεκραμένον ποτήριον καὶ ὁ γεγωνὸς ἄρτος ἐπιδέχεται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται εὐχαριστία, σῶμα Χριστοῦ...» (Εἰρηναίου, ἔνθ' ἄνωτ., Ε, 2, ἔνθα ἐπαναλαμβάνεται μετ' ὀλίγον, ὅτι ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος «προσλαμβάνόμενα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, εὐχαριστία γίνεται, ὅπερ ἐστὶ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ»).

Ὁ Εἰρηναῖος, χρησιμοποιοῦν διὰ πρώτην φοράν τὸν ὄρον «ἐπίκλησις», ἐννοεῖ κατὰ τὸν Salaville, τὴν εὐχαριστιακὴν εὐχὴν ἢ ἀναφορὰν (Salaville, *Epiclése Eucharistique*, ἐν *Dictionnaire de théologie catholique*, Paris, τόμ. 5, στ. 233), τὴν ὁποίαν ὀνομάζει καὶ «λόγον τοῦ Θεοῦ».

Ἐπειτα σημαντικὴ εἶναι τόσοσιν ἡ μαρτυρία τοῦ Εἰρηναίου περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καὶ περὶ τῆς πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείας, ὅσον καὶ ἡ συμβολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν λειτουργικῶν ἐθίμων. Ὄταν ὁ πάπας Βίκτωρ εἶχε ταχθῆ ὑπὲρ τῆς διακοπῆς τῆς μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Μικρασιατῶν ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐξ αἰτίας τῆς περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑφισταμένης διαφορᾶς, ὁ Εἰρηναῖος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βίκτωρα ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας ἀπόσπασμα σώζεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἱστορία τοῦ Εὐσεβίου (Ε, 24). Καθ' ἃ ἐξιστορεῖ ὁ Εὐσεβίος, «ὁ Εἰρηναῖος ἐκ προσώπου ὧν ἠγεῖτο κατὰ τὴν Γαλιαν ἀδελφῶν ἐπιστεῖλας, παρίσταται μὲν τῷ δεῖν ἐν μόνῃ

τῆ τῆς Κυριακῆς ἡμέρα τὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἀναστάσεως ἐπιτελεῖσθαι μυστήριον, τῷ γε μὴν Βίκτωρι προσηκόντως, ὡς μὴ ἀποκόπτοι ὅλας ἐκκλησίας Θεοῦ ἀρχαίου ἔθους παράδοσιν ἐπιτηρούσας, πλεῖστα ἕτερα παραινεῖ, καὶ αὐτοῖς δὲ ρήμασι τάδε ἐπιλέγων :

«οὐδὲ γὰρ μόνον περὶ τῆς ἡμέρας ἐστὶν ἡ ἀμφισβήτησις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ εἴδους αὐτοῦ τῆς νηστείας. Οἱ μὲν γὰρ οἶονται μίαν ἡμέραν δεῖν αὐτοὺς νηστεύειν, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ καὶ πλείονας, οἱ δὲ τεσσαράκοντα. Ὡρας ἡμερινάς τε καὶ νυκτερινὰς συμμετροῦσι τὴν ἡμέραν αὐτῶν... Οὐδὲν ἔλαττον πάντες οὗτοι εἰρήνευσάν τε καὶ εἰρηνεύομεν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἡ διαφωνία τῆς νηστείας τὴν ὁμόνοίαν τῆς πίστεως συνίστησιν».

Συνεχίζων ὁ Εὐσέβιος, ἀναφέρει ὅτι ὁ Εἰρηναῖος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Βίκτωρα προσέθεσε τὰ ἑξῆς: «Ἐν οἷς καὶ οἱ πρὸ Σωτῆρος πρεσβύτεροι, οἱ προστάντες τῆς Ἐκκλησίας ἦς σὺ νῦν ἀφηγῆ, Ἀνίκητον λέγομεν καὶ Πῖον, Ὑγίνον τε καὶ Τελεσφόρον καὶ Εὐστόν, οὔτε αὐτοὶ ἐτήρησαν οὔτε τοῖς μετ' αὐτῶν ἐπέτρεπον, καὶ οὐδὲν ἔλαττον αὐτοὶ μὴ τηροῦντες εἰρήνευον τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν ἐν αἷς ἐτηρεῖτο, ἐρχομένοις πρὸς αὐτούς· καίτοι μᾶλλον ἐναντίον ἦν τὸ τηρεῖν τοῖς μὴ τηροῦσι. Καὶ οὐδέποτε διὰ τὸ εἶδος τοῦτο ἀπεβλήθησάν τινες, ἀλλ' αὐτοὶ μὴ τηροῦντες οἱ πρὸ σοῦ πρεσβύτεροι τοῖς ἀπὸ τῶν παροικιῶν τηροῦσιν ἔπεμπον εὐχαριστίαν». Ὁ Εἰρηναῖος ἐν συνεχείᾳ ὑπομνήσκει τὴν μεταξὺ Πολυκάρπου καὶ Ἀνικήτου διαφορὰν περὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Οἱ ἐν Ἀσίᾳ Χριστιανοὶ ἐώρταζον τὸ Πάσχα «τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην σελήνης, ἐν ἣ θύειν τὸ πρόβατον Ἰουδαίοις προσηγορεύετο», ἦτοι κατὰ τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Νισάν, ὁπότε καὶ κατέλυον τὴν νηστείαν. Αἱ λοιπαὶ Ἐκκλησίαι ἐώρταζον τὸ Πάσχα κατὰ τὴν μετὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα ἐπερχομένην Κυριακὴν. Οἱ ἐν Ἀσίᾳ Χριστιανοὶ συνεώρταζον Σταύρωσιν καὶ Ἀνάστασιν (Σταυρώσιμον Πάσχα), ἐνῷ αἱ

λοιπαὶ Ἐκκλησίαι ἐώρταζον τὸ Ἀναστάσιμον Πάσχα ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ (Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησ. Ἱστορία, σ. 99. Π. Τ ρ ε μ π έ λ α, Ἀρχαὶ καὶ χαρακτῆρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, Ἀθῆναι 1952, σ. 154 - 155). Ὁ Εἰρηναῖος λοιπὸν ἀναφερόμενος εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην ἐξιστορεῖ πρὸς τὸν Βίκτωρα: «Καὶ τοῦ μακαρίου Πολυκάρπου ἐπιδημήσαντος τῇ Ρώμῃ ἐπὶ Ἀνικίτου καὶ περὶ ἄλλων τινῶν μικρὰ σχόντες πρὸς ἀλλήλους, εὐθὺς εἰρήνευσαν, περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου μὴ φιλεριστήσαντες πρὸς ἑαυτοὺς. Οὔτε γὰρ ὁ Ἀνίκητος τὸν Πολύκαρπον πείσαι ἐδύνατο μὴ τηρεῖν, ἅτε μετὰ Ἰωάννου τοῦ μαθητοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, οἷς συνδιέτριψεν, ἀεὶ τετηρηκότα, οὔτε μὴν ὁ Πολύκαρπος τὸν Ἀνίκητον ἔπεισε τηρεῖν, λέγοντα τὴν συνήθειαν τῶν πρὸ αὐτοῦ πρεσβυτέρων ὀφείλειν κατέχειν. Καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐκοινώνησαν ἑαυτοῖς, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρεχώρησεν ὁ Ἀνίκητος τὴν εὐχαριστίαν τῷ Πολυκάρπῳ, κατ' ἐντροπὴν δηλονότι, καὶ μετ' εἰρήνης ἀπ' ἀλλήλων ἀπηλλάγησαν, πάσης τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχόντων, καὶ τῶν τηρούντων καὶ τῶν μὴ τηρούντων» (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστορία, Ε', 24, ἐν Βιβλιοθήκῃ Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, ἔκδ. Ἀπ. Διακονίας, τόμ. 19, σ. 343 - 344).

Κατὰ τὸν Εὐσεβίου, ὁ Εἰρηναῖος ἔγραψε περὶ τοῦ ζητήματος τούτου οὐ μόνον εἰς τὸν Βίκτωρα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους ἐκκλησιαστικούς ἡγέτας: «Εἰρηναῖος, φερώνυμός τις ὢν τῇ προσηγορίᾳ αὐτῷ τε τῷ τρόπῳ εἰ ρ η ν ο π ο ι ό ς, τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης παρεκάλει τε καὶ ἐπρέσβευεν, ὁ δ' αὐτὸς οὐ μόνῳ τῷ Βίκτωρι, καὶ διαφόροις δὲ πλείστοις ἄρχουσιν ἐκκλησιῶν τὰ κατάλληλα δι' ἐπιστολῶν περὶ κεινημένου ζητήματος ὠμίλει» (Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 344).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Турινης

«Ὅπου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν».

Ἡ νοσταλγία τοῦ Παραδείσου εἶναι τὸ θέμα τῆς παρουσίας
—4ης— Κυριακῆς τοῦ Τριωδίου. Ψάλλει περιπαθῶς σήμερον ἡ
Ἐκκλησία:

» Παράδειςσε πάντιμε, τὸ ὠραιότατον κάλλος...

» ἤχῳ τῶν φύλλων σου Πλάστην τὸν τῶν ὄλων ἰκέτευε

» τὰς πύλας ὑπανοῖξάι μοι, ἅς τῇ παραδάσει ἀπέκλεισα...

Ὁ σκοπὸς τῆς νοσταλγικῆς αὐτῆς ὑμνωδίας δὲν εἶναι ἀπλῶς
ἡ ὑπόμνησις καὶ ὁ θρήνος διὰ τὸν χαμῆνον Παράδεισον:

» Ἐκάθησεν Ἀδὰμ ἀπέναντι τοῦ Παραδείσου
καὶ τὴν ἰδίαν γύμνωσιν θρηγῶν ᾠδύρευτο...».

Εἶναι περισσότερον ἔναυσμα καὶ παρακινήσις, ἵνα στραφῇ ἡ
καρδία μας μὲ πόθον πολὺν πρὸς τὴν ἀνάκτησιν καὶ ἀπόλαυσιν τοῦ
Παραδείσου. «Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ
καρδία ὑμῶν», εἶπεν ὁ Κύριος. Καὶ ὁ πιστὸς χριστιανὸς καλεῖται
νὰ θεωρήσῃ ὡς θησαυρὸν τοῦ ἀνεκτίμητον τὸν Παράδεισον καὶ νὰ
τὸν ἐπιδιώξῃ ἐξ ὅλης καρδίας.

1. Ὡμίλησε σαφῶς καὶ ἀψευδῶς ὁ Χριστὸς (τὴν παρελ-
θοῦσαν Κυριακὴν, διὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου) περὶ τοῦ Παραδεί-
σου. «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν
ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου».

Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ κόλασις καὶ ὁ Παράδεισος, ὅπως ἐπιπολαίως
ἀποφαίνονται πολλοί. Ἀλλοίμονον, ἐὰν εἰς τὰς τόσας ἀπογοητεύ-
σεις τοῦ παρόντος κόσμου εἶναι τοποθετημέναι αἱ ἐλπίδες καὶ τὰ
ιδανικά μας. «Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότεροι ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μό-
νον, ἐλείποντέροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμὲν» (Α' Κορ. 15, 19). Ἡ
ἀντινομία ποῦ ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον, ὅταν εὐτυχοῦν πολλάκις οἱ
ἄνομοι καὶ ἀδίστακτοι, ἐνῶ ὑποφέρουν καὶ παραμερίζονται οἱ ἐκλε-
κτοί, θὰ ἦτο ἀνυπόφορος καὶ οἰκτρὰ διάψευσις διὰ τοὺς πιστεύον-
τας εἰς τὴν ἠθικὴν τάξιν καὶ ἀκολουθοῦντας τὸν ἠθικὸν νόμον.

Οἱ πιστοὶ «καινοὺς οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγ-
γελμα αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κα-

τοικεῖ» (Β' Πέτρ. 3. 13). Ἐὰν θὰ ἦτο ματαία καὶ χιμαιρική αὐτὴ ἢ προσδοκία μας, αἴρεται ὀλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος. Θὰ ἤμεθα τότε ἀποτυχημένοι εἰς τοὺς στόχους μας οἱ χριστιανοὶ καὶ «ἐλεινότεροι πάντων ἀνθρώπων». Ἄλλὰ ζῆ Κύριος. Καὶ εἶναι «πιστὸς ὁ λόγος» Του. Βεβαιοὶ καὶ ἐγγυᾶται Ἐκεῖνος τὴν πραγματικότητα τοῦ Παραδείσου. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἐγκυροτέρα διαβεβαίωσις.

2. Τὸ ζήτημα εἶναι· νὰ μὴ χάσωμεν καὶ διὰ δευτέραν φοράν τὸν Παράδεισον. Πρέπει νὰ γίνῃ ὁ δραματισμὸς μας καὶ τὸ ἰδανικόν μας. Ὁ σκοπὸς καὶ προσανατολισμὸς μας πρὸς τὴν αἰωνίαν πατρίδα μας. Γνωρίζομεν, χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀμφιβολίαν, ὅτι «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν». Εἴμεθα περαστικοὶ ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν. Ποῦ πηγαίνομεν λοιπόν; Οἱ χριστιανοὶ εἴμεθα σαφῶς πληροφορημένοι περὶ τούτου. «Τὴν μέλλουσαν [πόλιν] ἐπιζητοῦμεν» (Ἑβρ. 13. 14). Ὁ Παράδεισος εἶναι ἡ αἰωνία πατρίς μας.

Διὰ τοῦτο σύνθημά μας πρέπει νὰ εἶναι ὁ λόγος τοῦ θεοῦ Ἀποστόλου· «ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς» (Α' Τιμ. 6. 12). Μὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴν ἡ ζωὴ μας ἀξιοποιεῖται κατὰ Χριστόν. Πρέπει νὰ ζῶμεν διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀκολουθοῦντες τὰς θεοχαράκτους ἀρχὰς αὐτῆς, διὰ νὰ τὴν κερδίσωμεν.

3. Εἰς τὰ πρόθυρα, σήμερον, τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, ἡ ἀνάμνησις τῆς πώσεως τῶν πρωτοπλάστων καὶ τῆς ἐξορίας των ἐκ τοῦ Παραδείσου, ἔχει αἰτιώδη σύνδεσμον μὲ τὸν — ἐν τέλει τῆς Τεσσαρακοστῆς — Σταυρὸν τοῦ Κυρίου. Εἶναι ἡ ἀφετηρία καὶ τὸ τέλος τοῦ δράματος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ τραγικὴ ἀρχὴ καὶ ἡ αἰσία λύσις του ἐν Χριστῷ.

Πρὸς Αὐτὸν ἄς στραφῶμεν. Ἀκολουθήσωμεν καὶ συμπορευθῶμεν Αὐτῷ. Μὴ μείνωμεν ἔξω τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ. «Εἰσάγεσθε πάλιν εἰς τὸν Παράδεισον». Ἀμήν.

★

9 Μαρτίου

Εἰς τοὺς ἁγίους Τεσσαράκοντα μάρτυρας

«Τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἀμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα».

«Νέφος μαρτύρων» ἀποτελοῦν οἱ ἅγιοι Τεσσαράκοντα. Ὁ ἀναγινώσκων τὸ συναξάριον τῆς ἀθλήσεως καὶ τοῦ μαρτυ-

ρίου των κατανοεί τὸν «προκείμενον ἀγῶνά» των καὶ τὴν δξύτητα τοῦ διλήμματος ποῦ ἀντιμετώπισαν: Ἄρνησις τῆς λατρείας καὶ ἀφοσιώσεώς των πρὸς «τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν», ἢ θάνατος μαρτυρικὸς μέσα εἰς τὴν παγωμένην λίμνην τῆς Σεβαστείας. Εἶχον τὸν ἡρωισμόν νὰ προτιμήσουν τὸ φοβερὸν μαρτύριον!

1. Ἴδου αὐτοί, γυμνοὶ ἐπάνω εἰς τοὺς πάγους, διέρχονται σπαρακτικὰς «ἀλληθδόνας» καὶ ἀγωνιώδεις ὥρας δδύνης «δι' ὑπομονῆς» ἐκπληκτικῆς. Καὶ ἀπέναντί των ἀντιμετωπίζουν τὴν πρόκλησιν ἐνὸς θερμοῦ λουτρῶνος καὶ ἀλλεπαλλήλους προτροπὰς, νὰ ἀνταλλάξουν τὴν τραγικὴν των θέσιν μὲ τὴν θαλπωρὴν τῆς θερμῆς ἐκείνης ἐστίας. Ἄλλ' ὄχι· δὲν θὰ λιποτακτῆσουν. Ἐνας μόνον ἐνδίδει εἰς τὴν πρόκλησιν. Καὶ δὲν προφθάνει νὰ ἀπολαύσῃ τὴν θαλπωρὴν, διότι ἡ ἀπότομος εἰσδός του ἀπὸ τῆς παγωμένης λίμνης εἰς χῶρον μὲ ὑψηλὴν θερμοκρασίαν ἐπέφερε τὸν θάνατόν του ἐκ συγκοπῆς. Ἐσπευσεν ἄλλος νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του εἰς τὴν λίμνην. Καὶ τὸν στέφανόν του. Ἐγιναν πάλιν Τεσσαράκοντα οἱ μάρτυρες. Καὶ ἰσάριθμοι οἱ «στέφανοι τῆς ζωῆς» (Ἀποκ. 2. 10) παρὰ τοῦ ἀγνωστοῦ Χριστοῦ.

2. Τὸ «περικείμενον» τοῦτο «νέφος μαρτύρων», προβάλλον «τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ» (Γαλ. 6. 17), ὡς μαρτυρίαν καὶ διαμαρτυρίαν πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον, μᾶς καλεῖ εἰς μίμησιν. Καὶ ἀπευθύνει πρὸς ἡμᾶς τὰ συνθήματα τοῦ Ἀποστόλου:

α) «Ὅλον ἀποθέμενοι πάντα». Ὅπως εἰς τὸ σῶμα οἱ κακοήθεις ὄγκοι εἶναι θανάσιμος ἀπειλή, οὕτω καὶ τὰ ἁμαρτωλὰ πάθη ἀπεργάζονται τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς. Χειρουργικὴ μάχαιρα σώζει εἰς τὰ τοῦ σώματος. Καταπολέμησις καὶ δριστηκὴ ἀποκοπὴ τοῦ ψυχικοῦ πάθους ἀποβαίνει σωτήριος. Ἀντιδρασις ἐντονος ἀπαιτεῖται ὡς πρὸς «τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν». Ὑπόσχεται ἄκοπον κέρδος καὶ ἀπόλαυσιν. Εἰσηγγεῖται εὐκολον διέξοδον εἰς πᾶσαν περίστασιν («εὐπερίστατος»). Ὑποκλέπτει, παγιδεύει, δελεάζει, παρασύρει μὲ κάποιον αὐτοματισμόν. Οἱ 40 μάρτυρες ἀντέταξαν σθεναρὰν ἀντίστασιν. Δὲν πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ ὑστερήσωμεν. Ὅχι εὐκολος λεία καὶ παίγιον τῆς ἁμαρτίας. Ἀλλά·

β) «δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα». Σταθεροὶ εἰς τὰς ἀρχὰς μας. Ἐτοιμοί, ὡς ἐκεῖνοι, εἰς θυσίας. Ὁπλισμένοι μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονήν. «Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. 10. 22).

Πῶς ἐκεῖνοι ὑπέμειναν μὲ τόσῃ γενναιότητῃ;

γ) «ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν». Ἐσκέποντο τὸν σταυρὸν καὶ τὸ Πάθος Του. Καὶ «ἀπέβλεπον εἰς τὴν μισθαποδοσίαν» (Ἑβρ. 11, 26). Ὑπελόγιζον δὲ πάντοτε εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Τὸν ἠσθάνοντο πλησίον των, ἔτοιμον εἰς βοήθειαν, καὶ εὐλογίαν, καὶ ἐπιθράβεισιν.

Μέσα εἰς ἓνα κόσμον γεμάτον πειρασμούς, κακίας, πιέσεις καὶ ἐξωθήσεις πρὸς τὸ κακόν, τὸ «περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως καὶ τελειωτῆς Ἰησοῦς» ἀναμένουν ἀπὸ ἡμᾶς, ἵνα

«ῶγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα».

★

Τῆ Παρασκευῆ τῆς Α' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

Εἰς τὴν Α' Στάσιν τῶν «Χαιρετισμῶν» τῆς Θεοτόκου

«Πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καὶ θ α ί ρ ε ι αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ».

Εἰς τὸ τέλος τῆς Καθαρᾶς Ἑβδομάδος ἀκούεται, ὡς ἐπισφραγιστικὸν μήνυμα, ὁ λόγος οὗτος τοῦ Κυρίου. Ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τὴν γνωστὴν ἀλληγορίαν Του· «ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα». Ἡ δλοκλήρωσις τῆς ἀλληγορίας περιλαμβάνει καὶ ταῦτα· «... ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν. Πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ».

Θὰ πρέπει ὅλοι γὰ ἀνεύρωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς μίαν ἐκ τῶν τριῶν περιπτώσεων:

1. Εἴμεθα μήπως «δένδρον μὴ φέρον καρπὸν»; Ἡ ἀκαρπία δὲν εἶναι ποτὲ εὐχάριστος κατάστασις. Ὁ Θεὸς δ' ἐπιμένει ὅπως ὅποτε «λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ» (Ματθ. 21, 34). Καὶ τοὺς ἐξακολουθοῦντας γὰ ζοῦν χωρὶς «καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας» (αὐτ. 3, 8) «αἶρει» ἐκ τοῦ μέσου ἀναπολογήτους.

Ἄλλ' ὁ λόγος τοῦ Κυρίου δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ἀκαρποὺς, τοὺς χριστιανικῶς ἀδιαφόρους. Στρέφεται περισσότερον πρὸς τὸ δένδρον τὸ στοιχειωδῶς «καρπὸν φέρον». Οἱ κατὰ τεκμήριον πιστεύοντες καὶ θρησκεύοντες παρουσιάζουν ἐν τινι μέτρῳ ὄψιν καρποφόρου κλήματος. Ἄλλ' εἶναι ἀνάγκη γὰ προσέ-

ξουν πολὺ τὸ μήνυμα τοῦτο (τῆς Καθαρᾶς Ἑβδομάδος) : «καθαίρουσιν αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρη».

2. Τὸ μήνυμα ἀναλύεται εἰς λίαν ἐποικοδομητικὰ στοιχεῖα :

α) Εἰς τὸ κλῆμα γίνεται κάθαρσις — κλάδευμα — «ἵνα πλείονα καρπὸν φέρη». Ὅπως δὲ τὰ ἄχρηστα βλαστάρια εἶναι εἰς ἄλλο τῆς καρποφορίας τῆς ἀμπέλου, οὕτω καὶ εἰς τὴν ψυχὴν γίνονται ἐπιζήμιοι ὀρισμένοι ὑλοχαρεῖς καταστάσεις.

Κλάδευε· ἀγωνίζου· ἐξομολογοῦ. Οὕτως ὑπερνικῶνται καὶ «καθαίρονται» τὰ ὑπερτροφικὰ καὶ ἐπιζήμια βλαστήματα (ἐγωϊσμός, ἀδυναμία, ὑλοφροσύνη κ.λπ.).

β) Ἡ ἐπέμβασις τοῦ ἀμπελοουργοῦ εἶναι πάντοτε ἀναγκαία. Εἰς τὸ συνεχῶς ἄκαρπον δένδρον ὁ γεωργὸς ἀνελέητος θὰ ἐπέμβῃ, ὅπως τὸ ἐκριζώσῃ, («ἵνα καὶ τὴν γῆν καταργεῖ») (Λουκ. 13. 7).

Ἐξ ἄλλου εἰς τὰ κατ' ἀρχὴν καρποφοροῦντα κλήματα ἡ παρέμβασίς του γίνεται ἐν σοφίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ χρηστότητι αὐτοῦ. Τὰ κλαδεύει μὲ τὸν τρόπον του, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἠδξήμενη καρποφορία διὰ τῆς καθάρσεως. Ἐπισκέπτεται ἀκόμη καὶ ἐν ράβδῳ παιδεύσεως καὶ δοκιμασίας τοὺς πιστοὺς, ἵνα θερμάνῃ τὸν ζῆλον καὶ ἐδραιώσῃ τὴν πίστιν καὶ ἐνισχύσῃ τὸν πόθον τῆς λυτρώσεως. «Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθη σου» καὶ «παιδεία Κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα», εἶπεν ὁ θεόπνευστος προφήτης (Ἠσ. 26.16, 50. 5).

γ) Ἐκεῖνος, πρὸ πάντων, εἶναι ὁ πρῶτιστος καὶ μέγιστος συνετελεστής, ἵνα τὸ κλῆμα «πλείονα καρπὸν φέρη». Ἡ πρόδοσις εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ, ἡ ἀναγέννησις, ἡ ἠθικὴ τελείωσις (καὶ τέλος ἡ «θέωσις») εἶναι ἔργον καὶ «ἀλλοιώσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου».

Ἡ Προσωπικότης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, πρὸς τὴν Ὅποιαν ψάλλομεν τὰ ἀλλεπάλληλα «χαῖρε», εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῆς «ἀλλοιώσεως» ταύτης. Τοποθετημένη ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἁγιασμοῦ, κατέστη διὰ τῆς θείας χάριτος «Κεχαριτωμένη», πέραν παντὸς ἀνθρωπίνου μέτρου. «Ἠγίασεν αὐτὴν ὁ Ὑψίστος», ἵνα τὴν ἀναδείξῃ Θεοτόκον, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς εὐδοκίας Του, μὲ τὸν «εὐλογημένον καρπὸν τῆς κοιλίας Της».

Ἄς ἀρχίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν προσπάθειαν. Ὁ δὲ Θεὸς θὰ τὴν ὀλοκληρώσῃ, «ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ δύνασθαι ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας» (Φιλιπ. 2. 13) — «ἵνα πλείονα καρπὸν φέρη» ἐν ἡμῖν, τὸν ἁγιασμόν καὶ τὴν σωτηρίαν.

*

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ζε πιό πολύ μέ ρύγχος προτεταμένο, ὅπως τοῦ σκύλου, παρὰ μέ πρόσωπο ἀνθρώπου. Ὑπάρχουν — σῶζονται ἀκόμα — εἰκόνες πού δείχνουν τὸ Χριστοφόρο, μέ μικρὰ αὐτιά καί σουβλερὸ ρύγχος!

Εἶναι ἀπαράδεκτη μιὰ παρόμοια περιγραφή καί παρουσίαση, πού ὀφείλεται σὲ ἀμελέτητους κι ἀμαθεῖς πρακτικοὺς ζωγράφους, οἱ ὁποῖοι ἀβασάνιστα τόλμησαν νὰ παρασταῖνουν ἓνα δύσμορφο ἄνθρωπο, παραμορφώνοντάς τον σὲ σημεῖο νὰ τοῦ δώσουν πρόσωπο σκύλου!

Βέβαια μέ τὰ παραπάνω δὲν πρόκειται νὰ παραγνωρισθεῖ ἡ ἀλήθεια, ὅτι ὁ Ρέπροβος ἦταν ἀγριάνθρωπος. Κακοφκιαγμένος κι ἄσχημος στὴν ὄψη. Εἶχε χαρακτηριστικὰ πού προκαλοῦσαν φόβο καί τρόμο σὲ συνάρτηση μέ τὴν ὄλη του κατασκευή. Ἦταν σωστὸς μυθικὸς γίγαντας. Μεγαλόσωμος, δυνατός, ψηλὸς καί μέ γνωρίσματα ἐξωτερικὰ ὑπερανθρώπου! Αὐτὴ ἡ ἐντύπωση ὅμως ὑποχωροῦσε στὸν προσεκτικὸ παρατηρητὴ. Ἐκρुβε κάτω ἀπ' τὴ φυσικὴ ἀσχήμια του μιὰ ψυχὴ διαφορετικὴ, γεμάτη καλοσύνη. Τοῦ ἔλειπαν οἱ τρόποι, γιατί ἔζησε ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία ὡς τὰ ὠριμα χρόνια του μέσα στὴν ἡμιἀγρία φυλῆ του.

Ὁρθότατα παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ὅτι ὁ Θεὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐπλασε μέ τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ. Ἀκόμα καί οἱ ἀνθρωποφάγοι δὲν ἔχουν οὐσιαστικὲς ἐξωτερικὲς διαφορὲς, γιατί εἶναι ἄνθρωποι. Ὅταν ἡμερέψουν καί ζήσουν ἀνάμεσα στοὺς συνηθισμένους ἀνθρώπους ἀποβάλλουν τὴν τραχύτητά τους. Ἐνας τέτοιος ἄσχημος, μὰ ἄνθρωπος, ὅπως ὅλοι ἐμεῖς, ἦταν κι ὁ ἅγιος Χριστοφόρος.

Ὁ Ρέπροβος ἔγινε Χριστοφόρος.

Φαίνεται ὅτι οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶτες, πού εἶχαν ἐντυπωσιασθεῖ ἀπὸ τὸ παράστημα καί τὸ δύσμορφο πρόσωπό του, τοῦ κόλλησαν τὸ παρατσούκλι Ρέπροβος. Στὴ λατινικὴ γλῶσσα *terrobes* σημαίνει ἀποκρουστικὸς, ἀπαίσιος, τερατώδης! Ἐπειδὴ σὰν ἄγριας φυλῆς ἄνθρωπος δυσκολευόταν νὰ ἀρθρώνει τίς λέξεις, στενοχωριόταν. Γι' αὐτὸ καί ὅταν διδάχθηκε γιὰ τὸ Θεό, ὅτι βοηθάει τοὺς ἀνθρώπους, ζητοῦσε μέ παιδικὴ ἀφέλεια νὰ τὸν βοηθήσει. Ὁ Θεὸς ἀπαντώντας στίς προσευχὲς του, τοῦ λέει: «Ρέπροβε, ἀνδρίζου». Καί ἀφοῦ ἔπιασε ὁ ἄγγελος τὰ χεῖλια τοῦ Ρέπροβου, τὸν ἔκανε ἀπ' ἐκείνη τὴν στιγμή νὰ μιλάει ἐλεύθερα καί φυσικὰ ὅπως

ὁ καθένας. Εἶναι τὸ πρῶτο θαῦμα πού καὶ συγκίνησε ἀποφασιστικὰ τὸ Ρέπροβο κι ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στὴν κατοπινὴ ζωὴ του.

Κατὰ τὸ ἔτος 248 μ.Χ. ἡ Ρώμη γιόρτασε τὴν χιλιετηρίδα τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἔγιναν μεγαλειώδεις καὶ φαντασμαγορικὲς γιορτές. Αὐτὲς οἱ πανηγύρεις ἀναπέρωσαν κι ἐμψύχωσαν τοὺς Ρωμαίους. Ἔγιναν πιὸ ζηλωτὲς ἀπὸ ἄλλοτε τῆς πατρώας θρησκείας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς δόξας. Αὐτὸ τὸ ἱστορικὸ γεγονός ἐνίσχυσε τὸ Δέκιο στὸ διωγμὸ του κατὰ τῶν χριστιανῶν. Πίστευαν πάντα οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες πὼς ἡ δόξα τῆς Ρώμης ἦταν συνυφασμένη μὲ τοὺς θεοὺς τῆς πατρίδας. Κι ἔτσι ὁ Χριστιανισμὸς, πού ἀποδυνάμωνε τὴ θρησκεία τους, στρεφόταν ὅπωςδήποτε καὶ κατὰ τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Γι' αὐτὸ καὶ καταδίωκαν τὴ νέα θρησκεία.

Ὁ διωγμὸς λοιπὸν ἐπὶ Δεκίου (249-251 μ.Χ.), ἦταν χωρὶς οἶκτο γιὰ ὄσους δὲ δήλωναν πὼς εἶναι λάτρες τῶν θεῶν τῆς Ρώμης. Ὑποταγὴ στὴν εἰδωλολατρεία ἢ διωγμὸς, βασανιστήρια καὶ θάνατος στοὺς ἐχθροὺς τῶν βωμῶν, στοὺς ἐχθροὺς τοῦ μεγαλείου τῆς κοσμοκράτειρας.

Σ' αὐτὰ τὰ σκληρὰ χρόνια τοῦ ἐθνικοῦ φανατισμοῦ καὶ εἰδωλολατρικοῦ παραληρήματος μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Χριστοφόρος. Ἡ σύλληψη τοῦ γιγαντόσωμου «ἀγριάνθρωπου» ἦταν προβληματικὴ. Στέλνουν στὸν κρυψώνα του μιὰ ἰσχυρὴ δύναμη ἀπὸ πολλοὺς στρατιῶτες γιὰ νὰ τὸν πιάσουν. Ὁ Χριστοφόρος, παρ' ἐλπίδα, δὲν πρόβαλε καμιὰ ἀντίσταση. Θεώρησε τὴν ἄρνηση νὰ παραδοθεῖ σὰν ἓνα εἶδος λιποταξίας ἀπὸ τὸν ἀγωνιστικὸ στίβο τῆς πίστης.

Θαυμαστὲς πράξεις.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφή τους, ὁ Ἅγιος καὶ οἱ πολυάριθμοι στρατιῶτες, ἀπὸ τὴν ἔρημο ὅπου ζοῦσε ὁ Χριστοφόρος, βρέθηκαν σὲ ἐπισιτιστικὴ δυσκολία. Δὲν εἶχαν νὰ φᾶνε. Τί νὰ κάνουν; Ὁ ἀπλοϊκὸς κι ἀγράμματος Ἅγιος δὲ δυσκολεύεται. Γονατίζει καὶ ζητάει ἀπ' τὸν ἐπουράνιο Πατέρα τὸν «ἄρτον τὸν ἐπιούσιον». Κι ὅπως κάποτε ὁ Ἰησοῦς χόρτασε τοὺς πέντες χιλιάδες ἄντρες, χωρὶς νὰ λογαριαθοῦν τὰ γυναικόπαιδα, ἔτσι καὶ τώρα τὸ λιγοστὸ ψωμί πλήθαινε καὶ χόρτασαν ὅλοι ὅσοι ἦταν μαζί μὲ τὸν Ἅγιο.

Ὅπως ἦταν ἐπόμενο τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς διατροφῆς τῶν στρατιωτῶν μὲ τὴν προσευχὴ κατέπληξε τὴ συνοδεία

τοῦ Χριστοφόρου. Πληροφοροῦνται οἱ στρατιῶτες γιὰ τὸ Χριστὸ ποιὸς ἦταν κι ὅσα ἤξερε ὁ Χριστοφόρος τοὺς τὰ μετέδωσε —μετὰ πού λύθηκε θαυματουργικά, ὅπως εἶδαμε, ἢ γλώσσα του— καὶ οἱ στρατιῶτες πιστεύουν, βαπτίζονται καὶ δέχονται κι αὐτοὶ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο παρὰ τὴ λατρεία τῶν εἰδώλων. Ἔνοιξαν τὰ μάτια τοὺς στὴν ἀλήθεια καὶ στὴν αἰωνιότητα. Κέρδισαν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν με τὴ θυσία τους.

Παρουσιάζεται ὁ Χριστοφόρος μπροστὰ στὸ βασιλιά. Προκαλεῖ τὸ θαυμασμό του τὸ γιγάντιο σῶμα, ἡ δύναμη, ἀλλὰ καὶ ἡ χτυπητὴ δυσμορφία του. Ἐπειδὴ τὸν εἶδε τόσο ρωμαλέο κι ἄσχημο κατέφυγε σ' ἓνα τέχνασμα γιὰ νὰ «διασκεδάσει» με τὸ πάθημα τοῦ Χριστοφόρου, πάθημα γιὰ τὸ ὁποῖο ἦταν πολὺ βέβαιος!

Θέλησε νὰ τὸν ἐξωθήσει στὴν ἄμαρτία τῆς ἀκολασίας παραχωρώντας δύο φαῦλες καλλονές, τὴν Καλλινίκη καὶ τὴν Ἀκυλίνα. Ζητοῦσε κι ἔλπιζε, πῶς οἱ δυὸ πονηρές κι ὁμορφες αὐτὲς γυναῖκες θὰμποροῦσαν νὰ παραπλανήσουν τὸ Χριστοφόρο. Νὰ κάμψουν τὴν πίστη του. Τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως αὐτοῦ τοῦ πειράματος ὑπῆρξε γιὰ τὸν βασιλιά τελείως ἀντίθετο ἀπὸ τὸ προσδοκώμενο. Τί εἶχε συμβεῖ;

Ὅταν ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες παρουσιάζονται ὁ Χριστοφόρος καὶ οἱ δυὸ γυναῖκες στὸν τύραννο, ἐκπληκτος ὁ βασιλιάς διαπιστώνει τὴ μεταστροφή τῶν δυὸ γυναικῶν. Κι αὐτὲς πίστεψαν στὸ Χριστὸ χάρι στὴν κατήχηση τοῦ Ἁγίου. Τὸ τίμημα τῆς πίστεως τῶν δυὸ γυναικῶν τῆς Καλλινίκης καὶ τῆς Ἀκυλίνης ἦταν τὸ μαρτύριο. Δὲν πρόλαβαν νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα «ἐξ ὕδατος». Βαπτίζονται με τὸ αἷμα τους τὸ μαρτυρικὸ. Καὶ οἱ δυὸ τοῦτες γυναῖκες τιμοῦνται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας μ' αὐτὸ τὸ ὑπόμνημα πού ἀναφέρεται στὸ μαρτύριό τους: «Αἱ Ἁγίαι μάρτυρες Καλλινίκη καὶ Ἀκυλίνα, αἱ διὰ τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου πιστεύσασαι τῷ Χριστῷ σούβλαις ἀπὸ ποδῶν ἕως ὤμων διαπαρεῖσαι, τελειοῦνται». Καὶ τὸ παρακάτω δίστιχο:

«Ἐχει τράπεζαν σατανᾶς πάλιν νέαν»
γύναια σουβλίζουσιν οἱ πλάνοι δύο».

Ὁ ἅγιος Χριστοφόρος ὕστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ πνευματικὰ κατορθώματά του καὶ τίς ἐπιτυχίες του, στὸ κεφάλαιο τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιρροή του πάνω στὴν κοινὴ γνώμη, ἦταν φυσικὸ νὰ προκαλέσει τὴν ὀργὴ τῶν παραγόντων ἐκεῖ-

νων πού ταύτιζαν τούς θεούς με τή δόξα τῆς Ρώμης. Ἄφοῦ δοκιμάζεται ἡ πίστη του σκληρὰ με βασανιστήρια, τελικά τοῦ κόβουν τὸ κεφάλι. Ἔτσι, ἐπειδὴ θεωρεῖται ἀνάμεσα στοὺς Ἁγίους τούς πολυβασανισμένους, φέρει τὸν τίτλο τοῦ μεγαλομάρτυρα. Ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 9 Μαΐου.

Ἱστορικὰ καὶ παραδοσιακὰ στοιχεῖα.

Ἡ σύναξη τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου — δηλαδὴ ἡ κυριώ-
υμη γιορτὴ του — τελεῖται «ἐν τῷ μαρτυρίῳ αὐτοῦ, τῷ ὄντι
πλησίον τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου καὶ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου
Γεωργίου ἐν τῷ Κυπαρισσίῳ». Ὁ τόπος αὐτὸς βρίσκεται
μέχρι καὶ σήμερα. Ἀπὸ ἐπιγραφή πού ἔχει σωθεῖ βεβαιού-
ται, ὅτι τὸ 452 στὴ Χαλκηδὸνα Κωνσταντινουπόλεως εἶχε
ἀναγερθεῖ ναὸς γιὰ τὸν ἅγιο Χριστοφόρο.

Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ ἅγιος Χριστοφόρος εἶναι ὁ προστά-
της τῶν ταξιδιωτῶν τῆς στεριᾶς καὶ ἰδιαίτερα τῶν ὁδηγῶν
κι αὐτοκινητιστῶν. Ἡ ἀγιογραφία τὸν παριστάνει με τὸ θεῖο
βρέφος στὸν ὦμο του καὶ μ' ἓνα χοντρὸ ἀκαλαίσθητο ραβδί,
σὰν κλαδί μᾶλλον δέντρου, νὰ διασχίζει ἓνα ὀρμητικὸ πο-
τάμι. Ἡ ἔμπνευση αὐτῆς τῆς εἰκόνας προέρχεται ἀπὸ μιὰ
ἄμορφη ποιητικὴ παράδοση τῆς Δύσης, πού ἐξηγεῖ καὶ τὴν
προστασία τῶν ὁδηγῶν.

Στὴν παράδοση, λοιπόν, τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, φέρε-
ται ὁ Χριστοφόρος ὡς ὁ Ἅγιος πού ἔχει τεθεῖ στὴν ὑπη-
ρεσία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σηλιὰ ὅπου ἔμνησκε, ἦταν κοντὰ σ'
ἓνα ποτάμι με πολλὰ νερὰ καὶ ρέματα. Ὅσοι ἤθελαν νὰ πε-
ράσουν ἀπὸ τὴ μιὰ ὄχθη στὴν ἄλλη ζητοῦσαν τὴν βοήθεια
τοῦ Ρέπροβου. Τὸν φώναζαν, κι ἐκεῖνος πάντα πρόθυμος
στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν ἀνθρωπο προσέφερε
δωρεὰν τούς κόπους του.

Σὰ γίγαντας πού ἦταν καὶ γνώστης τῶν περασμάτων
τοῦ ποταμοῦ, ἔκανε τὸ καλὸ σὰ χριστιανὸς μεταφέροντας
τούς ὁδοιπόρους καὶ τούς ἐμπορευομένους. Γιατὶ τὸ σημεῖο
αὐτὸ ἔνωσε δρόμους πρὸς τίς πυκνοκατοικημένες πόλεις,
καὶ ἐπειδὴ τὸ ποτάμι ἦταν φαρδὺ τὰ πρόχειρα γιοφύρια συ-
χνὰ τὰ παράσερνε τὸ νερό.

Ἄλλὰ ἡ παράδοση τούτη ἔχει κι ἓνα ἐπίλογο εἰδυλλια-
κὸ καὶ συναρπαστικὸ. Παράδοση εἶναι. Ἡ δυτικῆς προέλευ-
σης ἐξιστόρηση, εἴτε ἀφήγηση σὰν ἱστόρημα, προσθέτει. Ὁ
Κύριος, γιὰ ν' ἀμείψει τὸν ἅγιο Χριστοφόρο, ζήτησε νὰ τὸν

δοκιμάσει. Τοῦ παρουσιάζεται ἓνα παιδί πού παραπλανήθηκε σ' ἔρημους τόπους καί ζητάει τή βοήθειά του γιά νά πάει στοῦ σπίτι του, πού βρισκόταν, τάχα, πίσω ἀπ' τὸ κορφοβούνι πού φαινόταν ἀπ' τὴ σπηλιά τοῦ Ἄγιου.

Ἦταν σούρωπο. Ὁ ἥλιος εἶχε γεῖρει στὸν μακρινὸ ὀρίζοντα. Στις παρακλήσεις τοῦ μικροῦ παιδιοῦ 7 - 8 χρονῶ, ὅπως φαινόταν, ὁ Χριστοφόρος ὑποχώρησε καὶ τὸ σήκωσε, κατὰ τὴ συνήθειά του στοὺς ὤμους του. Πῆρε τὸ ραβδί στὴ μεγάλη παλάμη του καὶ ξεκίνησε γιά τὸ ποτάμι. Παράξενα κι ὀλότελα ἀσυνήθιστα, αἰσθάνεται ὁ Χριστοφόρος νὰ βαραινουν οἱ ὤμοι του. Πῶς γίνεται αὐτό; "Ἐνα παιδάκι τόσο δά νὰ ἔναι τόσο βαρῦ; Μὲ κόπο πολὺ ξεπέρασε τὰ ὄρητικὰ νερά. Τὸ παιδάκι, παρακαλεῖ τὸ Χριστοφόρο νὰ τὸ πάει ὡς τὸ σπίτι του. Εἶχε νυχτώσει καὶ φοβόταν τὸ σκοτάδι, τὸ δάσος, τὴν ἀπόσταση. Πράγματι ὁ ἀγαθὸς Ἅγιος συνεχίζει τὸ δρόμο πρὸς τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, στὴν πλαγιά τοῦ ὁποίου βρισκόταν τὸ χωριὸ τοῦ παιδιοῦ.

Χρειάστηκε νὰ μεταφέρει ὅλη τὴ νύχτα τὸ παράξενο αὐτὸ φορτίο. Ὅταν ἔφτασαν στὴν κορυφὴ, ἄρχισε τὸ γλυκοχάραμα. Ἐκεῖ, ζητᾷ τὸ παιδί νὰ ξεποστάσουν. Ἀποκαλύπτεται στὸν Ἅγιο τὸ παιδί καὶ τοῦ λέει: Στὸ ἐξῆς δὲ θὰ λέγεσαι Ρέπροβος, ἀλλὰ Χριστο - φόρος, γιὰ τὸ Χριστὸ κουβαλοῦσες ὅλη τὴ νύχτα. Καὶ φτάνουν πιά οἱ ὑπηρεσίες σου. Ξημέρωσε γιά σένα ἡ φωτόλουστη ἅγια μέρα τῆς αἰωνιότητος. Ἔτσι — λέει ἡ παράδοση — ὁ Κύριος παράλαβε τὸ Χριστοφόρο μαζί του, στὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου του.

Ἡ εἰκονογραφία, ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴν εὐλαβῆ αὐτὴ ἀφήγηση — ἂν καὶ δὲν εἶναι ἱστορικὰ βεβαιωμένη — παρουσιάζει ἀπὸ τότε τὸν Ἅγιο μὲ τὸ Χριστὸ στοὺς ὤμους του. Ἔγινε μετάλλιο κομψό, ἀπὸ ἄργυρο καὶ χρυσάφι ἀκόμα καὶ σὰ φυλαχτὸ στέκεται πλάι στοῦ τιμόνι τοῦ ὁδηγοῦ, ὅπως ὁ ἅγιος Νικόλαος στὴν καμπίνα καὶ στὴ γέφυρα τοῦ καραβιοῦ. Ἄν ἤξεραν οἱ ὁδηγοὶ — ἐπαγγελματίες κι ἐρασιπότεχνες — αὐτὴ τὴν ἀνθρωπιστικὴ καὶ ἐξυηρητικὴ προσφορά, πού τὴν συμβολίζει ὁ ἅγιος Χριστοφόρος, δὲ θὰ δυσανασχετοῦσαν. Δὲ θὰ φέρονταν βάνουσα στοὺς μακρινοὺς δρόμους, στοὺς στρατοκόπους. Ἀκόμα θὰ ἦταν τὸ ἔργο τους, ὅσο κοπιαστικὸ κι ἂν εἶναι, μιὰ ὑπηρεσία καὶ προσφορά στοὺς ἀνθρώπους, στοὺς ἀδελφούς τους γιά τ' ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ μόνου Δασκάλου τῆς Ἀγάπης.

† Ὁ Περιστερίου ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Η ΜΥΣΤΙΚΗ ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

«Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ,
ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». (Γαλ. β', 19-20).

1. Ὁ Χριστιανός, στρατιώτης τῆς ἐπὶ
τῆς γῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας.

Ἐλάχιστοι Χριστιανοὶ ὑποπεύονται, πόσης μεγάλης τιμῆς ἠ-
ξιώθησαν διὰ τοῦ ἐν Χριστῷ Βαπτίσματος. Ὡς ἐκ τούτου οἱ πολ-
λοὶ δὲν δύνανται νὰ συλλάβουν τὸ νόημα τοῦ σωτηριώδους ἔργου
τοῦ Κυρίου, οὔτε τὴν ἔκτασιν τῆς ὀφειλῆς των, πολλῶν δὲ μᾶλλον
νὰ κατανοήσουν τὴν σημασίαν τῆς διὰ τοῦ Βαπτίσματος εἰς Χρι-
στὸν ἐπελθούσης λυτρωτικῆς ἅμα καὶ ἁγιαστικῆς ἐνεργείας. Καὶ
ἄλλως οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου εἶναι ἀπλοὶ καὶ σαφεῖς· «ἢ ἀγνοεῖτε
ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ
ἐβαπτίσθημεν; Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς
τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ ἠγέρθη Χριστός ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης
τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν».
(Ρωμ. στ', 3 - 4).

Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ὁ Χριστιανὸς διέκοψε πάν-
τα δεσμὸν μὲ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν «φθειρόμενον κατὰ τὰς
ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης» (Ἐφεσ. δ', 22). Ἐγενόθη τὸν Χριστὸν καὶ
μετεβλήθη εἰς καινὸν ἄνθρωπον «κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ δαιό-
τητι τῆς ἀληθείας» (Ἐφεσ. δ', 24). Δὲν ἀνῆκει πλέον εἰς τὸν ἑαυ-
τόν του, ἀλλὰ εἰς τὸν Χριστόν. Καίτοι ζῆ ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν φρο-
νεῖ τὰ τοῦ κόσμου. Ἄν καὶ ἐπὶ γῆς βιοῖ, ὡς ἐν οὐρανῷ πολιτεύε-
ται. Ἄλλὰ ὁ κόσμος οὗτος δὲν εἶναι κόσμος ἀγγέλων. Εἶναι ἕνα
ἀπέραντον πεδίου μάχης, ὅπου ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἢ ἀφανοῦς συνεχί-
ζεται ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δυνάμεων τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κα-
κοῦ, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, τῆς
ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Καὶ ναὶ μὲν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ σταυροῦ συν-
εσταύρωσε τὴν ἁμαρτίαν καὶ κατενίκησε τὸν θάνατον ζῶν χαρι-
σάμενος τῷ κόσμῳ. Ἄλλὰ ὁ ἀντίδικος, ὡς λέων ὠρυόμενος, συνε-
χίζει τὴν πάλην, μετερχόμενος πᾶσαν μεθοδεῖαν, ὥστε νὰ ἐμπλέξῃ
καὶ πάλιν καὶ παρασύρῃ πρὸς τὸ Κράτος τοῦ τοῦς ὀπαδοῦς τοῦ
Χριστοῦ.

Τί συμβαίνει όμως, όταν ἐν στρατόπεδον πολιορκῆται νυχθημερόν καὶ βάλλεται λυσσῶδῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ; ποῖα μέτρα λαμβάνονται; Μήπως, όταν οὐδαμοῦ ἀναφαίνεται ὁ ἐχθρὸς καὶ οὐδεὶς πυροβολισμὸς ἀκούεται, οἱ φύλακες ἀποσύρονται ἀπὸ τὰς ἐπάλξεις καὶ περιπίπτουν εἰς ὕπνον; Ἄλλοίμονον εἰς τὸ Ἔθνος ἔκεινο, τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεῦθη τὰς τύχας του καὶ τὰ ὄσια καὶ ἱερὰ τῆς φυλῆς του εἰς τοιοῦτος στρατιώτας. Διότι ὁ ἐχθρὸς παραδοκεῖ καὶ εἰς χρόνον ἀνύποπτον, ὅταν τὸ στρατόπεδον «τῷ ὕπνῳ κατενεχθῆ», θὰ εἰσέλθῃ λάθρα εἰς αὐτὸ καὶ θὰ σύρῃ τοὺς πάντας εἰς αἰχμαλωσίαν καὶ δουλείαν.

Στρατόπεδον εἶναι καὶ ἡ ἐπὶ γῆς πολιτεία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάντες οἱ εἰς Χριστὸν βαπτισθέντες εἶναι οἱ στρατιῶται τῆς ἐν τῷ κόσμῳ στρατευομένης Ἐκκλησίας. Μεγάλη ἡ τιμὴ, λοιπόν, ἀλλὰ καὶ μεγίστη ἡ εὐθύνη. Δὲν εἴμεθα μισθοφόροι. Εἴμεθα ἐθελονταί. Δὲν εἴμεθα ξένοι, ἀλλὰ οἰκεῖοι καὶ κληρονόμοι τῆς μεγαλυτέρας κληρονομίας. Κληρονόμοι ἐκ Διαθήκης ἰσχυρᾶς, ὑπογραφείσης διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθόντος Χριστοῦ, ἵνα ἡμεῖς τὴν υἰοθεσίαν ἀπολαύωμεν. Πᾶσα ὑποχρέωσις, οἰαδήποτε ὀλιγορῖα ἢ ραθυμία ψυχῆς καὶ πνεύματος δύναται νὰ ἀποβῆ ὀλεθρία διὰ μυριάδας πιστῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ μεταβληθοῦν εἰς ἀνδράποδα τοῦ ἀντιδίκου. Διὰ τοῦτο χρῆζει καὶ δεήσεως, ὡς παραινεῖ ὁ θεὸς Παῦλος: «διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως, προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν Πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων» (Ἐφεσ. σ', 18).

2. Τὰ ὄπλα τῆς στρατείας.

Δὲν ὑπάρχει ἀντίπαλος περισσότερον ἐπικίνδυνος ἐκείνου, ὅστις ἐπιτίθεται ἐξ ἐνέδρας καὶ ἐξαφανίζεται. Εἶναι ἡ τακτικὴ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, ἡ ὁποία ἐπιφέρει μεγίστην ἀναστάτωσην, φθορὰν καὶ ἐκνευρισμόν. Καὶ ἡ τακτικὴ αὕτη ἐφαρμόζεται τελευταίως εἰς εὐρείαν κλίμακα, ἰδίως ἐκ μέρους ἐκείνων, οἵτινες οὔτε τὰς ἰδίας δυνάμεις οὔτε τὰ αὐτὰ ὄπλα εἰς ἰσχὴν διαθέτουν μὲ τοὺς ἀντιπάλους. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰς ἐφόδους, τὰς ὁποίας ἐξαπολύει κατὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Χριστοῦ ὁ ἄρχων τοῦ σκότους. Γνωρίζει ὅτι οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ περιχαρακωμένοι διαθέτουν ἰσχυροτάτην πανοπλίαν, φοβερὰν καὶ ἀκαταμάχητον. Συνεπῶς ἡ κατὰ μέτωπον ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς καὶ ἡ ἐκ παρατάξεως, ὡς ἔλεγον οἱ στρατιωτικοί, ἐπιθεσις δὲν θὰ ἐκαρποφόρει καὶ θὰ ἀπέληγεν εἰς συντριβήν, ὅμοιαν μὲ ἐκείνην τὴν ὁποίαν ἐγγώρισαν αἱ σκοτεινὰ δυνάμεις ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ. Διὰ τοῦτο ὁ ἀντίδικος φυγομαχεῖ καὶ

καιροσκοπεῖ, δυσσοδομεῖ καὶ ἐνεδρεῖ. Διὰ τί ὁμως τόσοσ προεῖται ἀπὸ τὴν πανοπλίαν τοῦ Χριστιανοῦ; Τί μυστικὰ ἔπλα διαθέτει ὁ στρατὸς τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ταῦτα νὰ προκαλοῦν τὸ δέος τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ;

Οἱ στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ γνωρίζουν ὅτι ἡ ἄνευ ἀνακωχῆς πάλη των ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ δὲν εἶναι πάλη «πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς Κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. στ', 12). Δὲν ἔχουν δηλαδὴ ἀντιμετώπους ὁμοίους των ἔχοντας τὰς αὐτὰς περίπου δυνατότητας, τὰς ὁποίας ἡ ἀνθρωπίνη φύσις προσδιορίζει καὶ κατανέμει εἰς ἕνα ἕκαστον. Ἀλλὰ πέραν τούτων, οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ μέσῳ τῆς Χριστιανικῆς κοινωνίας ἐσυνειδήτως ἢ ἀσυνειδήτως παίζουν τὸν ρόλον τῶν ὁμάδων κρούσεως τοῦ Ἀγτιδίου, ὑπάρχουν αἱ ἀόρατοι καὶ ἀναρίθμητοι στρατιῶται τῶν πονηρῶν πνευμάτων, τὰ ὁποῖα κατευθύνονται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ σκότους. Καὶ εἶναι τοιαῦτα τὰ τεχνάσματα καὶ αἱ μέθοδοι, τὰς ὁποίας ἐπινοεῖ τὸ πονηρὸν πνεῦμα, διὰ νὰ ἐκπορθῆσῃ τὰς ψυχὰς τῶν Χριστιανῶν, ὥστε νὰ ἀπαιτῆται διαρκῆς ἐγρηγόρσις πνεύματος καὶ πίστις ἐδραία καὶ ἀμετακίνητος.

Ἐναντι τῶν μεθοδειῶν τούτων τοῦ διαβόλου ὁ καλὸς τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης ἔχει νὰ ἀντιπαρατάξῃ τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ. Τὴν πανοπλίαν ταύτην οὐδέποτε πρέπει νὰ ἀποχωρίζεται, ὡς δὲν ἐγκαταλείπει τὸν ὅπλισμόν του ἐν τῇ πεδίῳ τῆς μάχης ὁ στρατιώτης. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὀφείλει νὰ ἀσκήται εἰς τὸν δεξιὸν χειρισμόν της καὶ νὰ ὑπωπιάξῃ καὶ δουλαγωγῇ τὸ σῶμά του, διὰ νὰ δύναται νὰ ἀντέχῃ εἰς τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις τῆς στρατείας. Καθαρῶς πνευματικὴ εἶναι ἡ πανοπλία τοῦ στρατιώτου τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας παραστατικὴν περιγραφὴν μᾶς δίδει ὁ πρωταθλητὴς τοῦ Χριστοῦ Παῦλος· «Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πάνσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ θέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεφυρωμένα σέβασα· καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἧ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ» (Ἐφεσ. στ', 14 - 17).

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις εὐλόγως ἐχαρκτηρίσθη ὡς «ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα», ἦτο ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ ὀμιλῇ, ὡς ἀθηνεΐα, ἐπὶ θεμάτων πολεμικῆς καὶ ἀμύνης τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔναντι τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σταυροῦ, ἀκόμη καὶ ἐκ τοῦ δεσποτικῆς τῆς Ρώμης. Εἰς τὴν ὀλοκληρωμένην προσωπικότητα τοῦ

μεγάλου τέκνου τῆς Ταρσοῦ ὁ Χριστιανισμὸς εὗρε τὸν τελειότερον καὶ μαχητικώτερον καὶ συνεπέστερον, ἀλλὰ καὶ μεθοδικώτερον ἑνσαρκωτὴν του, τὸν ἀκάματον στρατηλάτην τοῦ Σταυροῦ, ὅστις δὲν ἐκάμφθη μαχόμενος «ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις...» (Β' Κορ. στ', 4-5).

3. Ἄ γ ὢ ν μ έ χ ρ ι δ ι κ α ι ὶ σ ε ω ς.

Καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς θύραθεν ἱστορίας διδασκόμεθα ὅτι ὁ ψυχικὸς παράγων καὶ οὐχὶ ἡ ἀριθμητικὴ καὶ μηχανικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἀντιπάλων ὑπῆρξεν ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς συγκρούσεως. Ἐξόχως δὲ προκειμένου περὶ ἀγῶνος ὑπὲρ πίστεως, τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα ὑπῆρξεν ἀκαταμάχητον. Τοῦτο ὅμως συνέδη καθ' ἄς περιπτώσεις ἢ ἐπιθεσεις ἐλάμβανε τὴν συγκεκριμένην μορφήν μιᾶς στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄλλ' ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀντιμετωπίζει σήμερον τοιοῦτόν τι. Ἡγωνίσθη ἄοπλος μὲ μόνην τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν πίστιν τῶν μαρτύρων του καὶ ἐνίκησε καὶ ἐπεδλήθη ἐπὶ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους. Ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος εἶχε τὰ γνωρίσματα καὶ τὴν τραχύτητα καὶ τὰς ἀκρότητας μιᾶς γιγαντιαίας συγκρούσεως μεταξὺ τῆς θρησκείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εἰδωλολατρικῶν συμδόλων καὶ τῶν πέριξ αὐτῶν συμφερόντων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ θρησκεία τοῦ Θεοῦ. Πλὴν ὅμως ἡ σύγκρουσις συνεχίζεται ἔκτοτε ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ὑπάρχουν καὶ τώρα ἑκατόμυρια θυμάτων, πλὴν ταῦτα δὲν φέρουν πληγὰς οὔτε εἶναι κλινικῶς νεκρά. Ἐν τούτοις ἔχει διαπιστωθῆ ὁ πνευματικὸς των θάνατος. Εἶναι τὰ θύματα τοῦ πονηροῦ, τὰ ὅποια καθημερινῶς αὐξάνουν, ἐπὶ μεγάλῃ θλίψει τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ μεγίστη ζημίᾳ τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ Ἔθνους γενικώτερον.

Ὁ Χριστιανικὸς κόσμος διέρχεται κρίσιν θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἀλλὰ καὶ κρίσιν ἠθικὴν, συνακόλουθον τῆς πρώτης. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος μὲ τὴν μηχανικὴν τελεολογίαν του καὶ τὴν παραγνώρισιν τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, εἰσήλασεν καὶ εἰς τὸν χῶρον τῆς Ἑλλαδικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αἱ σκοτειναὶ δυνάμεις διαδιθρώσκουν καὶ ὑπονομεύουν ὡς ἀσπάλακες τὸ ὑπέδαφος τοῦ Χριστιανικοῦ καὶ Ἐθνικοῦ ἀκόμη οἰκοδομήματος. Τὸ ἔδαφος σείεται ὑπὸ τοὺς πόδας μας. Ὁ Μέγας ἑωσφόρος θριαμβολογεῖ διὰ τὴν πυράν, τὴν ὁποίαν ἤναψαν οἱ ἐργάται τοῦ κακοῦ. Καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καλεῖ τὰ τέκνα της, ὅπως ἀναλάβουν τὸν καλὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους, προμαχοῦντα ὑπὲρ

τῶν δσίων και ἱερῶν, ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς κληρονομίας, τὴν ὁποίαν παρελάβομεν.

Ἄγων πρόκειται δι' ὅλους τοὺς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ. Ἄγων σκληρός, ἀλλὰ ὑπέροχος. Ἄγων κατὰ τῶν ψευδαδέλφων, ἄγων κατὰ τῶν σκανδαλιζόντων, ἄγων κατὰ τοῦ πονηροῦ πνεύματος εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκδηλώσεις. Ἄγων μέχρι τῆς τελικῆς νίκης. Ἄγων «ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν και ἀριστερῶν, διὰ δόξης και ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας και εὐφημίας...» (Β' Κορ. στ', 7 - 8). Ἄποτελεῖ ὄνειδος και κρῖμα ἀσυγχώρητον διὰ τὸν Χριστιανικὸν κόσμον γὰ ἀπαρνηθῆ τὰ ἰδεώδη του και τὸν Ἐσταυρωμένον Σωτῆρά Του, ἀποχαυωμένος μέσα εἰς τὰς ἀναθυμιάσεις τοῦ συγχρόνου μοντέρνου πολιτισμοῦ, πολιτισμοῦ ὁ ὁποῖος θὰ καταρρεῦση και θὰ ἐξαφανισθῆ ἐγρωρίτερον ἀπὸ ὅ,τι πιστεύεται. Διότι τὰ φαινόμενα τῆς σήψεως εἶναι κατάδηλα, τὰ δὲ πρότυπα του εἶναι προϊόντα ἀρρωστημένων ἐγκεφάλων.

Ἡ Χριστιανικὴ παράταξις πρέπει γὰ ἀφυπνισθῆ ἐκ τοῦ ληθάργου της και γὰ μὴ παρακολουθῆ ἀπαθῶς τὴν φθορὰν και τὴν προκλητικὴν ἐπίθεσιν ἐκείνων, οἵτινες ἔχουν λόγους γὰ καταπνίξουν τὴν ἀντίδρασιν τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων. Διαθέτομεν ὅπλα ἰσχυρά, τὰ ὁποῖα και εἰς τοὺς πολέμους ἀνεδείχθησαν ἀκαταμάχητα. «Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων» (Β' Κορ. ι', 4). Ὅταν ἐγερθῆ, ὡς εἰς ἄνθρωπος, ὁ Χριστιανικὸς κόσμος, δύναται ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ γὰ φιμώση και πατάξῃ τοὺς λαλοῦντας τὴν ἀνομίαν, ὅσονδήποτε ὑψηλὰ και ἄν ἴστανται. Τὸ κακὸν ἐπλεόνασεν. Τί περιμένομεν; Μήπως μέχρις ὅτου ἴδωμεν μίαν ἡμέραν τὴν ἔπαυλιν ἡμῶν ἔρημον;

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» και «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως των γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστῆ δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

Ποιμαντικά Θέματα

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ

Εἰς πολλάς περιπτώσεις συμβαίνει νὰ συμπαθῆ κανεὶς ἕνα πρόσωπον, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν ἰδιαίτερον λόγον αὐτῆς τῆς συμπαθείας. Πολλάκις ἀκούομεν ὀρισμένους ἀνθρώπους νὰ λέγουν, ὅτι ἐκ τῆς ὀφείας καὶ μόνον συμπαθοῦν ἕνα ἄνθρωπον, χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὴν αἰτίαν τῆς αὐτομάτου αὐτῆς συμπαθείας.

Ὡς εἶναι δ' εὐνόητον συμβαίνει ὄχι σπανίως καὶ τὸ ἀντίθετον. Δὲν εἶναι εἰς θέσιν κανεὶς πάντοτε νὰ δώσῃ μίαν ἐξήγησιν εἰς τὸν ἑαυτὸν του διὰ μίαν ἀρνητικὴν του στάσιν ἔναντι τοῦ πλησίον ἢ μίαν ἀντιπάθειαν. Συμπαθεῖ ἢ ἀντιπαθεῖ κανεὶς, εἰς πολλάς περιπτώσεις, λόγῳ κάποιας αἰτίας. Ἄλλ' ἐπίσης συμπαθεῖ καὶ ἀντιπαθεῖ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ οὔτε ὁ ἴδιος τὸν ἰδιαίτερον λόγον τῆς θυμικῆς του αὐτῆς ἀντιδράσεως πρὸς τὸν πλησίον.

Ἡ πραγματικότης αὐτὴ δεικνύει σαφῶς, ὅτι, εἰς πολλάς περιπτώσεις, δὲν εἶναι κύριος ὁ ἄνθρωπος τῶν συγκινησιακῶν του ἀντιδράσεων. Ἄν καὶ νομίζῃ, ὅτι ὑπάρχει κάποια αἰτία ποῦ ὀδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἀντιδρᾷ οὕτως ἢ ἄλλως, ἐν τούτοις, κατ' οὐσίαν, δὲν εἶναι κύριος τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκτιμήσεως τῆς αἰτίας. Κατὰ τὰ φαινόμενα ἀφορμᾶται ἀπὸ κάποιαν αἰτίαν, διὰ νὰ ἀντιδρᾷ μὲ αὐτὸν ἢ τὸν ἄλλον τρόπον. Κατ' οὐσίαν, ὅμως, αἱ θεωρούμεναι ὡς αἰτίαι τῆς συγκινησιακῆς του ἀντιδράσεως, εἶναι ἀπλῶς προφάσεις πρὸς δικαιολόγησιν τῶν ἀθρομήτων, μὴ συνειδητῶς ἐλεγχομένων, θυμικῶν του καταστάσεων.

Καὶ ὁ ποιμὴν λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ εὕρισκεται πολλάκις εἰς τοιαύτας συγκεχυμένας συναισθηματικὰς καταστάσεις. Αἱ πολλαὶ καὶ ποικίλαι σχέσεις του μὲ τοὺς ποιμαινομένους ἀποκρυσταλλοῦνται τελικῶς εἰς συμπαθείας ἢ «ἀντιπαθείας» μικρᾶς ἢ μεγάλης ἐκτάσεως, ἀναλόγου πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα τῶν διαπρο-

σωπικῶν σχέσεων. Καὶ ὁ ποιμὴν, ἐὰν δὲν ἀντιπαθῆ (καὶ δὲν πρέπει θεβαίως νὰ ἀντιπαθῆ κανένα), ἐν τούτοις συμπαθεῖ ἄλλον περισσότερον καὶ ἄλλον ὀλιγώτερον. Καὶ ὁ ποιμὴν θὰ συλλαμβάνῃ ἀσφαλῶς τὸν ἑαυτὸν του νὰ προτιμᾷ τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν ἕνα ἢ ἄλλον ποιμαινόμενον καὶ νὰ ἀντιδρᾷ θυμικῶς κατὰ τὴν σχέσιν του μὲ ἄλλους ποιμαινομένους.

Αὐτὴ ἡ διάφορος συναισθηματικὴ στάσις τοῦ ποιμένος ἐναντι τῶν πνευματικῶν του τέκνων ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην πρὸς ἕνα διάφορον εἶδος ἐπιεικείας. Πρὸς τὸν ἕνα ποιμαινόμενον ἐνδέχεται νὰ εἶναι λίαν ἐπιεικῆς, ἐνῶ πρὸς τὸν ἄλλον ἀπλῶς ἐπιεικῆς. "Ἄρα ἡ ποιμαντικὴ ἐπιεικεία δὲν ἐξαρτᾶται πάντοτε (καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαρτᾶται) μόνον ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς θεωρητικῆς ποιμαντικῆς δεοντολογίας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ προσωπικὰ αἰσθήματα καὶ τὰς συγκινησιακὰς ἀντιδράσεις τοῦ ποιμένος. Εἶναι ἐπομένως δυνατόν νὰ μὴ εἶναι ὁ ποιμὴν, εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις, ἀντικειμενικός, κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ποιμαντικῆς μεθόδου τῆς ἐπιεικείας. Ἐνδέχεται νὰ παρασύρεται ἀπὸ ὑποκειμενικούς (μὴ συνειδητοῦς) λόγους εἰς τὸ νὰ εἶναι ἐπιεικῆς.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο τῆς ὑποκειμενικῆς ἐπιεικείας πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἰδιαίτερος τοῦ ἐξομολόγου πνευματικοῦ πατρός. Οὗτος, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης, κατὰ τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ πνευματικοῦ του τέκνου, καλεῖται νὰ κάμῃ τελικῶς μίαν κρίσιν, τὴν «κρίσιν» τοῦ Θεοῦ». Ἡ κρίσις αὐτὴ πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη βιωματικῶν ἐπιδράσεων, προερχομένων ἐκ τοῦ βάθους τῆς προσωπικότητός του. "Ὅσον εἶναι δυνατόν εἰς αὐτόν, πρέπει νὰ φροντίζῃ νὰ εἶναι ἐπιεικῆς, ὅταν πρέπει νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ποιμαινόμενον. Ἡ ἐπιεικεία του νὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ, δηλ. νὰ ἐφαρμόζεται ὡς ποιμαντικὴ μέθοδος καὶ νὰ μὴ ἐκδηλώνεται ὡς ἀδυναμία τῆς ἱερατικῆς του προσωπικότητος. Διότι, ἐνῶ ἡ δύναμις στηρίζει, ἡ ἀδυναμία, καὶ ὡς ἐπιεικεία, βλάπτει σημαντικῶς

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΟΥΣ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ Ἑλλάς, ὡς γνωστόν, εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας ἀνὰ τὸν κόσμον ναυτιλιακὰς δυνάμεις, πολλαὶ δὲ χιλιάδες Ἑλλήνων, ὡς ναυτικοί, ταξιδεύουν εἰς τοὺς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὰς οἰκογενείας των.

Εἶναι ἐξ ἄλλου γνωστόν, ὅτι πολλὰς δυσκολίας ἀντιμετωπίζουν οἱ Ἑλληνες Ναυτιλλόμενοι καὶ εἰς τὸν τομέα τῶν οἰκογενειῶν των, αἱ ὁποῖαι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζονται νὰ ζοῦν μακρὰν τῶν προσφιλῶν των προσώπων, ἀλλὰ καὶ γενικῶς εἰς τὴν ἐν τῇ θαλάσῃ ζωῇ των, τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσῳ δυσχερῆς εἶναι ἢ ἐπὶ μακρὸν παραμονὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ πλοῖον, ὅταν μάλιστα ποικίλοι κίνδυνοι, ἐκ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως προερχόμενοι ἢ καὶ ἐξ ἄλλων πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ὑφῆς αἰτίων, δύνανται νὰ ἀνακύψουν.

Οὕτω ἔνεκα τῆς σοβαρότητος τοῦ θέματος, θὰ προσπαθήσωμεν εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην νὰ διερευνήσωμεν τὸ θέμα ἀπὸ ποιμαντικῆς - κοινωνιολογικῆς πλευρᾶς καὶ νὰ ἐκθέσωμεν ἀπόψεις τινάς, καθ' ἃς ἡ Ἐκκλησία καὶ πᾶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐργαζόμενον πρόσωπον θὰ ἠδύνατο νὰ συμβάλλῃ εἰς τὸ ἔργον χάριν τῶν Ναυτιλλομένων.

Θὰ χρησιμοποιήσωμεν δὲ ἐνταῦθα, καὶ τὴν ἐμπειρίαν, ἣν ἀπεκομίσαμεν, ἐπισκεφθέντες κατὰ Φεβρουάριον 1977 ὄρισμένα Ποιμαντικὰ Κέντρα Ναυτιλλομένων 1) τοῦ Houston - Texas, 2) Duluth, 3) Philadelphia καὶ 4) New York - ΗΠΑ, ἔνθα παρηκολουθήσαμεν εἰς αὐτὰ εἰδικὰ σεμινάρια ἐκπαιδεύσεως περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἡ Ἐκκλησία ἐργάζεται εἰς τὸν χώρον τῶν Ναυτικῶν.

Ἴσως εἰς τὸ μέλλον δοθῇ εἰς ἡμᾶς ἡ εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐκτενέστερον καὶ εἰδικώτερον περὶ τὸ θέμα τῶν Ναυτιλλομένων ἐνταῦθα θὰ ἐπιχειρήσωμεν μόνον, καὶ οὐχὶ ἐν ἐκτάσει, νὰ παραθέσωμεν βασικά τινα στοιχεῖα, χρήσιμα ὄντα δι' ὄσους θὰ ἐπιθυμήσουν νὰ ἐνδιατρίψουν συστηματικῶς εἰς τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῶν Ναυτιλλομένων.

I

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΝΑΥΤΙΛΛΟΜΕΝΟΥΣ

(Υπουργείον Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας).

1. Στατιστικὰ στοιχεῖα*.

α. Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Νηολόγιον ὑπάρχουν 3.509 ἐμπορικὰ πλοῖα ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν, 28,1)2 ἑκατ. κόρων.

β. Ἑλληνικὰ πλοῖα ὑπὸ ξένην σημαίαν, τῶν ὁποίων τὰ πληρώματα ἔχουν ἀσφαλισθῆ εἰς τὸ Ναυτικὸν ἀπομαχικὸν ταμεῖον, ὑπάρχουν 1.082 (πλοῖα), 18 ἑκατ. κόρων καὶ πλέον. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα πλοῖα μὴ ἠσφαλισμένα εἰς τὸ Ν.Α.Τ.

γ. Οἱ Ἑλληνες Ναυτικοὶ ὑπολογίζονται περὶ τοὺς 120.000 χιλιάδες.

δ. Ξένοι Ναυτικοί: Εἰς τὰ ὑπὸ ξένην σημαίαν ἐλληνικὰ πλοῖα ὑπηρετοῦν περίπου 32.240 Ναυτικοὶ ἐξ ὧν 10.476 ξένοι (32%).

2. Εἰς τοὺς Ναυτιλλομένους τὸ Ὑπουργεῖον διαθέτει χώρους ψυχαγωγίας, βιβλιοθήκας, ῥαδιοτηλεφωνικὰ μέσα (ψυχαγωγία).

3. Αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν δὲν ἀντιμετωπίζουν οἰκονομικὰ προβλήματα. Οἱ Ναυτικοὶ στέλλουν εἰς αὐτὰς ἀρκετὸ συνάλλαγμα.

4. Μέρημα τοῦ Ὑπουργείου πρὸς τοὺς Ναυτικούς:

α. Σειρὰ νόμων διὰ προστασίαν Ναυτικῶν, ἄνετον ζωήν.

* Τὰ παρόντα στοιχεῖα εἶναι τῆς χρονολογικῆς περιόδου τοῦ θέρους 1976.

β. Τὰ ἀνὰ τὸν κόσμον Ἑλληνικὰ Προξενικὰ Γραφεῖα λύουν τὰς ναυτεργατικὰς διαφορὰς.

γ. Ἐκπρόσωποι ἀπὸ τὰ παραρτήματα τῆς Πανελληνίου Ναυτικῆς Ὀμοσπονδίας ἐπισκέπτονται τὰ πληρώματα, ἀνὰ τὸν κόσμον, καὶ ἐπιλύουν - διευκολύνουν εἰς τὰς διαφορὰς καὶ τὰ προβλήματα τῶν τοῦς Ναυτικούς.

δ. Οἱ Ναυτικοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν ἐπιλέγουν τὸν ἱατρὸν τῆς ἀρεσκείας τῶν καὶ ἔχουν πλήρη ἰατροφαρμακευτικὴν καὶ νοσοκομειακὴν περίθαλψιν.

ε. Ὑπάρχει σύγχρονον καὶ πλήρες Νοσοκομεῖον (Γενικόν), τὸ «Νοσηλευτικὸν Ἰδρυμα Ἐμπορικῆς Ναυτικῆς».

στ. Εἰς τὸν Πειραιᾶ λειτουργεῖ «Ἐστία» (Ξενὸν) Ναυτικῆς.

5. Μέριμνα τοῦ Ἑπουργείου διὰ τὰς Οἰκογενεῖας τῶν Ναυτικῶν.

α. Τὸ Ἑπουργεῖον Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἔχει στενὴν σχέσιν μὲ τὰς οἰκογενεῖας τῶν ναυτικῶν καὶ ἐπιλύει τὰ προβλήματα τῶν.

β. Ὑπαρξίς «Οἶκος Ναύτου», Διοικητικὸν Κέντρον εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκουν ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν οἱ ναυτικοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν.

γ. Διάφοροι Ναυτ. Ἐταιρεῖαι παρέχουν δῶρα εἰς τοὺς καλλιτέρους ναυτικούς.

δ. ἔχει καθιερωθῆ τὸ «Βραβεῖον Καββαδία», τὸ ὁποῖον βραβεύει λογοτέχνας «θαλασσινῶν» βιβλίων.

6. Προοπτικαὶ καὶ σχέδια τῆς Πολιτείας διὰ τὴν συμπάρστασιν πρὸς τοὺς Ναυτιλλομένους.

α. Μελετᾶ τὸ Ἑπουργεῖον συνεχῶς τὰ προβλήματα τῶν ναυτικῶν μετὰ στοργῆς.

β. Ἦδη, μέσω τοῦ δελτίου ἐνημερώσεως τοῦ ἐμπορικῆς ναυτικῆς, τὸ ὁποῖον δι' ἀσυρμάτου στέλλεται εἰς ἅπαντα τὰ

ποντοπόρα πλοῖα τοῦ κόσμου, οἱ ναυτικοὶ ἐκάστην ἡμέραν ἐνημερώνονται ἐπὶ διαφόρων θεμάτων. Τὸ τοιοῦτον δελτίον ἀποτελεῖ τρόπον τινα μίαν ἡμερησίαν ὑποτυπώδη ἐφημερίδα.

7. Ὁ Προστατευτικὸς ρόλος τοῦ Ὑπουργείου εἰς διαφορὰς τινὰς τῶν Ναυτιλλομένων.

α. Ὅλοι οἱ ναυτικοὶ ἀπευθύνονται, δι' ἐπιστολῶν, πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ὁποῖον διὰ τῶν Προξενικῶν Γραφείων ἐπιλύει τὰ ὑφιστάμενα τῶν ναυτικῶν προβλήματα.

β. Ὅταν ἐν ἑλληνικὸν πλοῖον ἔχει προβλήματα μετὰ τῶν Ἀρχῶν ἄλλης Χώρας, τὸ Ὑπουργεῖον Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐπεμβαίνει καὶ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ἐπιλύει τὰ ὑφιστάμενα προβλήματα, ὡς λ.χ. παλινόστῃσι Ναυτικῶν κ.ἄ.

8. Ἐκδηλώσεις τινες τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας χάριν τῶν ναυτικῶν.

α. Εἰς διαφόρους ἑορτὰς καὶ ἐπετείους, ἐπικοινωνία Ὑπουργοῦ καὶ ναυτικῶν διὰ διαφόρων μηνυμάτων.

β. Ναυτικὴ Ἑβδομάς.

Ἀπὸ Ἑβδομάς Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους.

(Ποικίλαι ἐκδηλώσεις εἰς τὰς παραλιακὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος κυρίως — ἕτεραι πολλαὶ ἐκδηλώσεις εἰς ὀλόκληρον τὴν Χώραν — συμμετέχει ἐνεργῶς καὶ ἡ Ἐκκλησία. Θ. Λειτουργία, εἰδικὰ κηρύγματα, Συνοδικὴ ἐγκύκλιος, Μηνύματα κ.τ.λ.).

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ Σ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ. Μ. Ph.

Η ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΡΕΒΕΖΗΣ *

III.

Στις 15, επίσης, 'Ιουλίου 1977, σέ ειδική πανηγυρική συγκέντρωσι τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς πόλεως, τῶν ἱεροσπουδαστῶν καὶ τῶν Καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, στὸ μέγαρο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως (αἴθουσα τῶν Ἀρχιερέων) ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Στυλιανὸς ἐδεξιώθηκε τοὺς ἀποφοιτήσαντας ἱεροσπουδαστάς. Καί, ὕστερα ἀπὸ τὴν ψαλμωδία ἱερῶν ὕμνων, τοὺς ὡμίλησε ὡς ἑξῆς:

Πανοσιολογιώτατε ἅγιε Διευθυντά, κύριοι Καθηγηταί, αἰδεσιμώτατοι ἀδελφοί.

Μὲ ἰδιαίτερον συγκίνησιν καὶ χαρὰν οἷς ὑποδέχομαι σήμερον εἰς τὴν Ἱερὰν ταύτην Μητρόπολιν, ἐπὶ τῷ εὐχαρίστῳ γεγονότῳ τῆς λήψεως καὶ ἐπιδόσεως τῶν πτυχίων σας, ὡς ἱεροσπουδαστῶν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Πρεβέζης.

Ὅταν ἐξεδόθη ὁ Νόμος 346)1976 καὶ ἡ σχετικὴ Προᾶξις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῶν ὁποίων ἰδρύθη καὶ ἡ ἐν λόγῳ Σχολή, μαζὶ μὲ τὸν Ἀρχιμανδρίτην π. Φιλάρειον συνεσκέφθημεν καὶ πολὺ ἐβασανίσσαμεν τὴν σκέψιν μας, ἂν θὰ ἦτο δυνατόν, μὲ ποῖα μέσα καὶ διὰ ποίου τρόπου καὶ διὰ τίνων προσώπων, νὰ λειτουργήσῃ καὶ εἰς τὴν πόλιν μας ταύτη Σχολή.

Λόγῳ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων δυσκολιῶν ποὺ ἐξ ἀρχῆς παρουσιάσθησαν, θεωροῦ τὴν λειτουργίαν της, ὡς ἐν θαῦμα, ὀφειλόμενον ἀσφαλῶς εἰς τὴν χάριν τοῦ Κυρίου, τὴν «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσαν καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσαν».

Καὶ πράγματι ὁ Κύριος ἠδόκησε πρὸς τοῦτο, χάρις καὶ εἰς τὸν ἱερὸν ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν τοῦ ἀγίου Διευθυντοῦ, εἰς τὸ ἀμείωτον ἐνδιαφέρον τῶν αἰδεσιμολογιωτάτων καὶ ἔλλογιμωτάτων Καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἰδικόν σας ἔνθεον ζῆλον, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, ποὺ ἐπεδείξατε καὶ σεῖς, ὡς ἱεροσπουδασταί, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ σχο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 30 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

λικού ἔτους. Ἔτσι ἠξιώθημεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρας τῆς περιόδου ταύτης, τῆς ἱερατικῆς σας μορφώσεως καὶ νὰ λαμβάνητε σήμερον ἐπισημῶς τὸ πτυχίον σας παρὰ τῶν ταπεινῶν μου χειρῶν.

Βεβαίως, κατὰ τὴν ἱστορικὴν ὥραν τῆς χειροτονίας σας, εἶχον τὴν εὐκαιρίαν καὶ πολλὰ εἶπον πρὸς ὑμᾶς· πολλὰς πατρικὰς ρουθεσίας καὶ ὑποθήκας ποιμαντικὰς οἷς ἀπηύθυνα. Τώρα κατὰ πόσον πάντα τὰ λεχθέντα τότε, καθῶς καὶ εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολήν, θὰ μειουσιώνωνται ἐφεξῆς εἰς ἔργα, ὁ Κύριος τὸ γνωρίζει, ὡς καρδιολογώσεως, καὶ ἡ συνειδήσις σας. Πάντως θὰ ἤθελα καὶ κατὰ τὴν σιγμὴν ταύτην, μὲ ἀγάπην πολλὴν πατρικὴν, νὰ οἶσθε καὶ πάλιν, ὅπως τὰ ἱερὰ μαθήματα, πὸν ἐδιδάχθητε εἰς τὴν Σχολήν σας, τὰς ὅσας προτιροπὰς, συμβουλὰς καὶ κατευθύνσεις ἠκούσατε εἰς αὐτὴν καὶ παρ' ἐμοῦ, «τὰ καλὰ καὶ ὠφέλημα», πὸν εἶδετε καὶ ἐξήσατε ἐν αὐτῇ, νὰ τὰ κρατήσητε καὶ τηρήσητε ἐπιμελῶς, νὰ τὰ καταστήσητε δίωμά σας, κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἐφημεριακοῦ σας ἔργου. Διότι ὁ Ἐφημέριος εἶναι — πρέπει νὰ τὸ ἔχωμεν ὑπ' ὄφιν μας — σὺν τὴν λαμπάδα τῆς ἀναστάσεως, πὸν λειώνοντις δίνει φῶς. Ἡμεῖς δὲ οἱ κληρικοὶ πρέπει ἔτσι νὰ λειώνωμεν ἐπάνω εἰς τὸ καθῆκον μας, κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς μας, τῆς μεταδόσεως τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ ἐμπεδώσεως τῆς ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως εἰς τὸ ποιμνίον μας, διὰ τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματός μας.

Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν κρίνονται αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι καὶ πολεμεῖται ἀμειλίκιως ἡ Θρησκεία, μάλιστα ἡ Ὁρθοδοξία, ἀπὸ πλείστους ὄσους ἀσεβεῖς, ἀθέους, αἰρετικούς, χιλιαστὰς καὶ ἰόσους ἄλλους σκομιστὰς καὶ ἀνατροπείς τῶν ἰδανικῶν, πρέπει ἡμεῖς, ὡς Ἑλληνορθόδοξοι κληρικοὶ, νὰ ἐδρισκώμεθα διαρκῶς εἰς τὰς ἐπάλξεις, ἄγρυπνοι καὶ πιστοὶ φρουροί, σθεναροὶ ἀγωνισταὶ ὑπὲρ τῶν δοσίων καὶ ἱερῶν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος μας.

«Γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ», εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητὰς του. Καὶ τοῦτο τὸ «γρηγορεῖτε» ἔχει ἀπόλυτον θέσιν καὶ εἰς οἶς, ἀγαπητοί. Διότι καὶ σεῖς συνεχίζετε τὸ ἔργον των, μὲ τὴν ἱερωσύνην σας. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὅλοι μας πρέπει νὰ εἴμεθα ἄγρυπνοι εἰς τὸ ἱερὸν καθῆκον. Νὰ ἐπιμελούμεθα τῶν ψυχῶν, τῶν ἀθανάτων ψυχῶν τῶν Χριστιανῶν μας, «ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε» καὶ ἀνάστη, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ λυτρωμένον τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν βασιλείαν του.

Ἐὰς προσέξωμεν πολὺν διὰ τὰ ἔχωμεν πάντοτε καὶ τὰ ὀρθοτομῶμεν αὐτὴν τὴν φλογερὰν καὶ ἁγίαν πίστιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ πίστις αὕτη πρέπει διαρκῶς νὰ μᾶς φωτίζει, νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ, νὰ μᾶς ἐνδυναμώνῃ, νὰ μᾶς παρηγορῇ.

Καὶ ἄς μὴ νομισθῇ, ὅτι ὁ κόσμος, μάλιστα ὁ σημερινός, θὰ εἶναι βοηθὸς καὶ συμπαροσάτης εἰς τὸ ἔργον μας. Δυστυχῶς τὸ βλέπομεν πολλάκις, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἀντίθετος, διότι δὲν ἐμφορεῖται ἀπὸ πνεῦμα Χριστοῦ. Καὶ τὰ ρεύματα εἶναι τέτοια, πὺν ἔρχονται καταιγιστικὰ καὶ κτυποῦν ἐπάνω μας. Εἴμεθα ἀναμφιβόλως οἱ βράχοι, οἱ ὅποιοι δεχόμεθα τὰ παφλάσματα κάθε τρικυμίας καὶ καταιγίδος. Ἐὰν ὅμως ἔχωμεν μαζί μας τὸν Χριστόν, τότε εἴμεθα ἀπίοτοι καὶ ἀκλόνητοι καὶ ἄς κτυποῦν ἐπάνω μας τὰ ἀφροσιμένα κύματα τῆς ἀσεβείας, τῆς ἀπιστίας καὶ κάθε κακίας. Ἡμεῖς, μὲ τὸν Χριστὸν ἀρχηγόν, εἴμεθα πάντοτε οἱ σταθεροί, οἱ στερεοί, οἱ κραταιοί.

Ἐὰς μένωμεν λοιπὸν ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Κύριον καὶ ἀποφασιστικοὶ εἰς τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα, πρὸς ἐπιτέλειαν τοῦ μεγάλου ἱερατικοῦ μας καθήκοντος.

Βεβαίως ἔχομεν πρὸς τοῦτο καὶ τὴν θεομὴν συμπαράστασιν καὶ βοήθειαν τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας μας, ἣ ὅποια σιτορικῶς φροντίζει διὰ τὸν ἐφημεριακὸν Κλήρον. Ἀλλὰ καὶ ἡ Πολιτεία παρέχει εἰς αὐτὸν τὴν μισθοδοσίαν, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν σας εἰς τὰς διαφόρους βιωτικὰς σας ἀνάγκας. Καὶ ἐλπίζω, ὅτι ἐπιδεικνύουσα κατανόησιν, ἀνταποκρινομένη δὲ εἰς τὰς ἐκκλήσεις τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, συντόμως θὰ παράσχῃ τὴν ποθυμένῃν καὶ ἐπιζητουμένῃν βελτίωσιν εἰς αὐτήν, διότι εἶναι τοῦτο ἄξιον καὶ δίκαιον.

Ὅμως ὁ καλὸς Κληρικὸς δὲν ἐξαρτᾷ τὸν ζῆλόν του ἀπὸ τὴν μισθοδοσίαν, ἀπὸ τὸ ὄλικόν μέρος καὶ τὰς διαφόρους ἀπολαύσεις. Αὐτὸς ἔχει πρωτίτως συναίσθησιν, ὅτι εἶναι «Ἱερεὺς Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου», ὅτι ἔχει ταχθῆ παρ' Αὐτοῦ εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ ἀγιώτερον ἔργον ἐν τῷ κόσμῳ· ὅτι ἔλαβε καὶ κατέχει τὸ μεγαλύτερον τῶν ἀξιωμάτων, τὴν Ἱερωσύνην, ἣ ὅποια, καθὼς λέγει ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος, «τελεῖται μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, τάξιν δ' ἔχει ἐπουρανίων ταγμάτων».

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΔΥΟ ΟΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Στὴ Γραφή, ὁ ὅρος σοφία παίρνει μερικές αἰνιγματικές ἔννοιες, πὸ εἶναι δύσκολο νὰ ἐρμηνευθοῦν μὲ βεβαιότητα.

Τὸ φάσμα αὐτῶν τῶν ἐννοιῶν ἀπλώνεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ πόλους. Στὸν ἕνα, ἔχουμε τὴ σοφία σὰν ιδιότητα τοῦ ποιοῦ καὶ ἀγίου ἀνθρώπου. Αὐτὴν ἐπικαλεῖται, στὸ κατῶφλι τῆς βασιλείας του, ὁ Σολομών: «Δώσεις τῷ δούλῳ σου καρδίαν ἀκούειν καὶ διακρίνειν... καὶ τοῦ συνιεῖν ἀνὰ μέσον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ» (Γ' Βασ. γ' 9). Πὸ συγκεκριμένα καὶ πὸ ἐπιγραμματικά, ὀρίζεται στὴ βίβλο τοῦ Ἰώβ: «Ἴδου ἡ θεοσέβειά ἐστὶ σοφία» (κη' 28). Εἶναι δηλαδὴ ἡ φωτισμένη θρησκευτικὴ γνώση, ἡ πυξίδα τοῦ ἐνάρετου, ἀναγεννημένου βίου. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ὑμνωδία τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι σπάνια, ἀποδίδει τὸ ἐπίθετο «σοφὸς» σὲ Ἁγίους, πὸ δὲν εἶχαν καθόλου τὴ θύραθεν σοφία.

Θεμέλιο καὶ ρίζα αὐτῆς τῆς σοφίας εἶναι ὁ φόβος τοῦ Κυρίου, κάτι πὸ ἀντιστοιχεῖ στὸν ὄρο «θεοσέβεια». Σοφὸς λοιπὸν ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς πὸ φοβάται, δηλαδὴ ὑπολογίζει μὲ ἀγάπη καὶ δέος φωτεινὸ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἀλφαδιάζοντας τὴ ζωὴ του στὶς ἀνωθεν ἐντολές. Εἶναι μὰ σοφία, πὸ κατὰ τὸν Παῦλο, φαντάζει σὰν μωρία ἀπέναντι στὴν κοσμικὴ, τὴν ὑλόφρονα σκέψη. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, στὶς πρῶτες σελίδες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης (Ἐξ. κη' 3), μᾶς πληροφορεῖ ὅτι σοφοὶ εἶναι αὐτοὶ πὸ τοὺς πλημμύρισε μὲ τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας του. Αὐτοὶ πὸ Ἐκεῖνος τοὺς ἠνιοχεῖ τὴ σκέψη καὶ τὰ αἰσθήματα, προικίζοντάς τους μὲ τὰ ποικίλα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Στὸν ἄλλο πόλο, ἀτενίζουμε τὴν ἔννοια τῆς σοφίας ταυτισμένης μὲ τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό. Κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη, «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν» (Ἰω. α' 3). Κατὰ τὸν Παῦλο, ὁ Χριστὸς προσωπικὰ εἶναι ἡ ἐνυπόστατη σοφία τοῦ Θεοῦ (Α' Κορ. α' 24): «Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίους μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν».

Ἡ Σοφία καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστός, εἶναι ἀντικείμενο διπλῆς γνώσης. Πρῶτα καθαρὰ λογικῆς. Αὐτὴ ἔχει πεδίο της τὰ θαυμάσια τοῦ ὄρατου κόσμου, σὰν ἐπιστήμη ἢ φιλοσοφία. Ὑστερα —τὸ καὶ σπουδαιότερο— καθαρὰ πνευματικῆς. Εἶναι ἡ ὀρθοδοξία, τὸ σύνολο τῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν. Εἶναι ἡ σοφία, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε, ἡ σοφία τῶν Ἁγίων.

Χάρη στὸν Χριστό, δημιουργήθηκε τὸ πνευματικὸ καὶ τὸ ὑλικὸ Σύμπαν. Καί, χάρη στὸν Χριστό ἐπίσης, ἀναπλάθεται αὐτὸς ὁ κόσμος, μετὰ τὴν πώση τοῦ Ἐωσφόρου καὶ τὴν ἐπακόλουθὴ της πώση τῶν Πρωτοπλάστων.

Εἶναι μὰ Σοφία ποὺ νικᾷ καὶ ἐπιβάλλεται στὸ Κακό, ἐξουθενώνοντάς το. Εἶναι μὰ Σοφία πλαστικὴ καὶ ἀναπλαστικὴ. Κατέχοντάς τη, μὲ τὴν πίστη καὶ τὴν ἀρετὴ, σῴζεται ὁ καθένας μας καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τὸν θάνατο στὴν ἀθανασία, ἀπὸ τὴν ὀδύνη στὴ χαρὰ, ἀπὸ τὴ ἀκρείωση στὴ δόξα.

Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δυὸ ἀντικρουστὲς ἔννοιες τῆς σοφίας, ποὺ μᾶς προβάλλει ἡ Γραφή, κυμαίνονται κάποιες ἀποχρώσεις τους, ἅπαστες ἀπὸ τὴ βιβλικὴ ἐρμηνευτικὴ. Ἔγιναν παγίδες σὲ μεγάλους θεολόγους, ἰδίως τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὅπως οἱ Ρῶσοι Βλ. Σολοβιῶφ, Π. Δ. Φλορένσκυ (πνεῦμα γιγάντιο ἀκόμη καὶ στὶς θετικὲς ἐπιστῆμες, βλ. Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεΐα, στὸ λῆμμα), Σέργ. Βουλγακόφ κ.ἄ. Αὐτοί, στὴν προσπάθειά τους νὰ διασαφήσουν αὐτὲς τὶς ἀποχρώσεις, διαμόρφωσαν μιὰ θεωρία, τὴ λεγόμενὴ Σοφιολογία, ποὺ καταδικάσθηκε σὲ συνόδους. Γιατί, παρὰ τὰ ἀγαθὰ στοιχεῖα της, ἔκλινε ἐπικίνδυνα πρὸς μιὰν ἀντίληψη τῆς Σοφίας σὰν τέταρτης ὑπόστασης πλάι στὴν Ἁγία Τριάδα.

Σήμερα, ἡ θεωρία αὐτὴ δὲν ἔχει πιά πέραση. Στέκει, στὴ μνήμη τῆς Ἐκκλησίας, σὰν ἓνα μᾶλλον ἀξιοπερίεργο γεγονός, σὰν ἓνα —γιατί ὄχι;— τρόπαιο δυνατοῦ καὶ λεπτοῦ θεολογικοῦ στοχασμοῦ, πλὴν ἄχρηστο.

Ἐμεῖς, ἂς σταθοῦμε σὲ σίγουρο ἔδαφος. Στὶς δυὸ ἔννοιες τῆς σοφίας, ποὺ ἡ μιὰ ταυτίζεται μὲ τὴν φωτεινὴ θεοσέβεια καὶ ἡ ἄλλη μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι δυὸ ἀδαμάντινες ἀλήθειες, κρημιδώματα τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας. Ἡ προσήλωσή μας σ' αὐτὲς εἶναι γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴ ζωὴ μας στήριγμα ἀκλόνητο. Ἄς τὶς διατηροῦμε λοιπὸν στὸ κέντρο τῆς διάνοιας καὶ τῆς καρδιάς μας, θησαυρὸ πολύτιμο.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ,

ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

340. Τί ἐννοοῦμεν, ὅταν λέγωμεν εἰς τὴν θείαν λατρείαν, «προκειμένον», «ἐσπέρας προκειμένον», «προκειμένον, ἦχος α'» κ.λπ.; (Ἐρώτησις Αἰδεσμ. Ε.Ο.Ι.).

Ὁ ὅρος «προκειμένον» εἶναι ἕνας παλαιὸς τεχνικὸς λειτουργικὸς ὅρος, ποῦ διατηρήθηκε στὴν λατρεία μας μέχρι σήμερα. Μέσα ὁμῶς στὴν πάροδο τῶν αἰώνων ἦταν ἐπόμενο νὰ ὑπάρξουν ὀρισμέναι μετατοπίσεις καὶ ὡς πρὸς τὸ τί ἀκριβῶς εἶναι τὸ λειτουργικὸ ἐκεῖνο στοιχεῖο ποῦ ὀνομάζεται ἔτσι καὶ ὡς πρὸς τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ὀνομάζεται ἔτσι. Ὅλα αὐτὰ συναρτῶνται καὶ πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ προκειμένου, γι' αὐτὸ καὶ ἡ κατανόησις τοῦ ὅρου αὐτοῦ σήμερα δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ παρουσιάξῃ δυσχέρειαι.

Προκειμένο εἶναι στίχος, ποῦ λαμβάνεται κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ ἕνα ψαλμό. Ἄν κριτήριον τῆς ἐκλογῆς εἶναι ἕνα ὀρισμένο θέμα, ἢ ἐπιλογὴ γίνεται ἐλεύθερα ἀπὸ ὅλους τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Ψαλτηρίου. Ἐτσι ἔχομε τὰ ἀναστάσιμα προκειμένα τοῦ ὄρθρου τῶν Κυριακῶν, τὰ προκειμένα τοῦ ἑσπερινοῦ, ποῦ συνδυάζονται πρὸς τὰ θέματα κάθε μιᾶς ἡμέρας, τὰ προκειμένα τοῦ ὄρθρου τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν ἢ τῶν ἑορτῶν τῶν ἁγίων, τὰ προκειμένα τῶν περιστατικῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῶν μυστηρίων, γάμου, βαπτίσματος, ἀγιασμοῦ, ἐγκαινίων κλπ. Ὅταν τὸ προκειμένο ἔπρεπε ὑποχρεωτικὰ νὰ ληφθῆ ἀπὸ ὀρισμένο ψαλμό, ὅπως εἶναι τὰ προκειμένα τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τῆς τριθέκτης τῶν καθημερινῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ὅπου ἀκολουθεῖται ἡ ἀριθμητικὴ σειρά τῶν ψαλμῶν, τότε ἐπιλέγεται ὁ καιριώτερος ἀπὸ ἀπόψεως νοήματος καὶ ὁ καταλληλότερος ἀπὸ ἀπόψεως ψαλμωδίας στίχος. Μετὰ τὴν ἐπιλογὴν ὁ προκριθεὶς στίχος ἀπεσπᾶτο ἀπὸ τὴν συνάφειά του καὶ προετάσσετο τοῦ ψαλμοῦ. Τώρα «ἔκειτο πρὸς» - «προ - ἔκειτο» τοῦ ψαλμοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάσθηκε «προκειμένο» (προκειμένος στίχος).

Καὶ στίς δύο περιπτώσεις, μετὰ τὴν ἐπιλογὴν καὶ τὴν πρόταξιν τοῦ προκειμένου, ποῦ προεφάλλετο καθ' ὀρισμένο ἦχον ποῦ δηλοῦται κάθε φορὰ στὴν ἐπικεφαλίδαν, ἀκολουθοῦσε ἡ στιχολογία ὀλοκλήρου τοῦ ψαλμοῦ, ἢ ὀρισμένων μόνον στίχων του, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τὸν πρῶτον στίχον τοῦ ψαλμοῦ. Ἄν ὡς καταλληλότερος στί-

χος είχε επιλεγῆ ὁ πρῶτος, ἡ στιχολογία ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ἀμέσως ἐπόμενον, δηλαδὴ τὸν δεῦτερο στίχο τοῦ ψαλμοῦ. Μετὰ ἀπὸ τὴν ἐμμελῆ ἀπαγγελία κάθε στίχου, συνήθως ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη, ὑπεψάλλετο ἀπὸ τὸν λαὸ κατ' ἀντιφωνίαν τὸ προκείμενο. Ὁ λαὸς δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ ἀπὸ μνήμης ὅλους τοὺς ψαλμούς, μποροῦσε ὅμως εὐκολὰ νὰ μάθῃ καὶ νὰ ψάλλῃ τὸν ἕνα στίχο, λόγῳ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεώς του καὶ τῆς εὐκόλης μελωδίας του. Ἀπὸ τὸν προκείμενο στίχο τοῦ ψαλμοῦ, τὸ ἀρχικὸ «προκείμενο», ὁ ὄρος ἀργότερα διευρύνθηκε, καὶ «προκείμενο» ὠνομάσθηκε ὄχι μόνον ὁ ἐκλεκτὸς στίχος ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ ψαλμός. Κλασσικὸ παράδειγμα προκειμένου, πού ψάλλεται ὅμως ἀντὶ ἀλληλουαρίου, εἶναι τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός...» τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, πού εἶναι ὁ τελευταῖος (8ος) στίχος τοῦ 81ου ψαλμοῦ. Τὸ προκείμενο προψάλλεται τοῦ ψαλμοῦ καὶ ὑποψάλλεται μετὰ τὴν ἐμμελῆ ἀπαγγελία καθενὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους στίχους τοῦ ψαλμοῦ αὐτοῦ.

Βαθμηδὸν ὅμως μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὕμνογραφίας καὶ τὴν προσθήκην στίς ἀκολουθίας πολλῶν τροπαρίων, κανόνων κλπ., γιὰ νὰ κερδηθῆ χρόνος, τὰ προκείμενα περιωρίσθησαν στὴν ψαλμωδία τοῦ κατ' ἐκλογήν στίχου, τοῦ ἀρχικοῦ προκειμένου, συνήθως τρεῖς φορές, μία τὸ πρόψαλμα, δευτέρα μετὰ τὸν πρῶτο στίχο τοῦ ψαλμοῦ καὶ τρίτη πάλι τὸ πρόψαλμα ὡς κατακλειδα. Ἐμειναν ὅμως καὶ λείψανα προκειμένων μὲ περισσότερους στίχους, ὅπως τὸ προκείμενο τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου («Ὁ Κύριος ἐδασίλευσεν...») καὶ τὰ μεγάλα προκείμενα τῶν κατανοκτικῶν ἑσπερινῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς («Ἐδωκας κληρονομίαν...», «Μὴ ἀποστρέψῃς...») καὶ τῶν ἑσπερινῶν τῶν μεγάλων ἑορτῶν («Τίς Θεὸς μέγας...», «Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ οὐρανῷ...»). Στίς περισσότερες ὅμως περιπτώσεις σήμερα τὰ προκείμενα δὲν ψάλλονται πιά· ἐκτὸς ἀπὸ τὰ προκείμενα τοῦ ἑσπερινοῦ, τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, τὰ ἄλλα ἀπαγγέλλονται ἐμμελῶς μαζὶ μὲ τὸν πρῶτο στίχο τοῦ ψαλμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔχουν ληφθῆ, καὶ πού ἀρχικὰ ἦταν μιὰ ἔνδειξις γιὰ τὸν ἀναγνώστη, πού θὰ ἀρχίζε ἀπὸ τὸν στίχο αὐτὸν τὴν στιχολογία.

Ὁ ἀρχαῖος τρόπος τῆς ψαλμωδίας τοῦ προκειμένου μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ παλαιὰ λειτουργικὰ κείμενα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους πατέρας καὶ συγγραφεῖς, ὅπως π.χ. ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διαταγὴν (Β', 57, 6), ἀπὸ τὸν Βίο τῆς ὁσίας Μελάνης, ἀπὸ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομο (εἰς Α' Κορινθ. 36, 5. 6. Εἰς Ψαλμ. 144, 1. Εἰς Ψαλμ. 117, 1), ἀπὸ τὸν ἅγιον Κασσιανὸν καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ἀνάλογο τρόπο ψαλμωδίας εἶδαμε καὶ στὰ ἀρχαῖα κοινωνικά στὴν προηγουμένη ἀπάντησι. Πρὸς ἀποφυγὴ ὅμως συγχύσεως

ἐκρησιμοποιούντο διάφοροι ὄροι, ἀνάλογοι μὲ τὴν λειτουργικὴ θέσι καὶ τὸν προορισμὸ τῶν διαφόρων ὁμοίων φαλμψημάτων, ὅπως γίνεται σήμερα μὲ τὰ τροπάρια (στιχηρὰ - ἀπόστιχα, ἀπολυτίκια - καθίσματα κλπ.) .

Ὁ ὄρος λοιπὸν «προκειμένον», ποῦ ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς τὸν ἐπιλεγόμενον καὶ προτασόμενον στίχο ἐνὸς φαλμοῦ (στὰ λειτουργικά μας κείμενα εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι ἐπικρατεῖ ἡ παλαιὰ ὀρολογία καὶ προκειμένο ὀνομάζεται μόνον ὁ φαλλόμενος στίχος, ἐνῶ οἱ ἀκολουθοῦντες στίχοι τοῦ φαλμοῦ ἐπιγράφονται «Στίχ(ος)» ἢ «Στίχ(οι)»), ὕστερα πῆρε εὐρυτέρα ἔννοια καὶ δήλωνε καὶ τὸν φαλμὸ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐλήφθη τὸ προκειμένο. Ἡ ἐπέκτασις τοῦ ὄρου πρὸς τὸν φαλμὸ ἀφ' ἐνός, καὶ ἡ μείωσις τῶν στίχων τοῦ φαλμοῦ σὲ ἓνα ἀφ' ἑτέρου, ἦταν ἐπόμενο νὰ γεννήσουν ἓνα πρόβλημα ὀρολογίας. Αὐτὸ ποῦ στὴν ἀρχὴ ἦταν αὐτονόητο —δ ἐπιλεγόμενος στίχος πρόκειται τοῦ φαλμοῦ, ἄρα προκειμένο— ἔγινε ζητούμενο. Τίνος πρόκειται τὸ προκειμένο; Στὴν πατερικὴ γραμματεία ἔχομε δύο ἀπαντήσεις: Ἡ πρώτη τὸ συνδέει μὲ τὰ ἀναγνώσματα: «Τὰ προκειμένα τῶν προφητικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν γραφῶν καὶ τοῦ Εὐαγγελίου προτάττονται. Στίχοι δὲ εἰσιν ὡς τὸ πολὺ παρὰ τῶν φαλμῶν, συγγενεῖς τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἀναγινωσκομένων καὶ οἷον προσμαρτυροῦντες αὐτοῖς, ἅμα δὲ καὶ λεαίνουσί πως τὴν ἀκοὴν ἀδόμμενα, καὶ τῇ ἀναγνώσει παρασκευάζουσι» (Μ ἄ ρ κ ο υ τ ο ὕ Ε ὕ γ ε ν ι κ ο ὕ, Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας). Ἡ ἄλλη μὲ τὸ θέμα τῆς ἐπομένης ἡμέρας: «Τοῦτό δέ ἐστιν (τὸ προκειμένον) ἢ περὶ τῆς ἑορτῆς προφητεία, τὰ περὶ τῆς ἡμέρας ἐκδιδάσκον φαλμικόν... Προκειμένα δὲ λέγεται, ὡς τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἐπερχομένων ἡμερῶν προοίμια» (Σ υ μ ε ὠ ν Θ ε σ σ α λ ο ν ί κ η ς, Διάλογος, κεφ. 337). Τὰ προκειμένα ὅμως ἀρχικῶς δὲν ἐφάλλοντο μόνον πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ ἀναγνώσματα καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα. Τέτοια προκειμένα ἔχομε καὶ σήμερα πρὶν ἀπὸ τὰ προφητικά καὶ ἀποστολικά ἀναγνώσματα, μετὰ τὰ ἀναγνώσματα τῆς τριθέκτης καὶ τὰ ἀνεξάρτητα προκειμένα τοῦ ἑσπερινοῦ. Μποροῦμε ὅμως νὰ εἰποῦμε, ὅτι ὁ ὄρος σχετίσθηκε μὲ τὴν ἐπικρατεστέρα χρῆσι τοῦ προκειμένου. Ἀπὸ τὰ ἀνεξάρτητα προκειμένα τοῦ ἑσπερινοῦ ὀρμώμενος ὁ Συμεὼν καὶ προφανῶς κατανοῶντας τὴν ἀδυναμίαν τῆς προηγουμένης ἐρμηνείας, προσπαθεῖ νὰ ἐπισημάνῃ τὴν σχέσιν προκειμένου καὶ ἑορτῆς ἢ τοῦ θέματος τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος. Ἡ συσχέτισις αὐτὴ εἶναι ὀρθή, ἀλλὰ μόνον ἐν μέρει.

Τώρα, γιατί λέγεται «Ἐσπέρας προκειμένον»; Προφανῶς γιὰ νὰ διακριθοῦν τὰ προκειμένα τοῦ ἑσπερινοῦ ἀπὸ τὰ προκειμένα τοῦ

ὄρθρου καὶ τὰ προκείμενα τῶν ἀναγνωσμάτων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «ἐσπέρας προκείμενον» ἔχομε στὰ χειρόγραφα, στὴν παλαιὰ πράξι καὶ στὴν σύγχρονο πράξι τοῦ Ἁγίου Ὁρους τὶς φράσεις «Προκείμενον τῆς Προφητείας» ἢ «Προκείμενον τοῦ Ἀποστόλου», ποὺ προτάσσονται τῶν ἀντιστοίχων ἀναγνωσμάτων καὶ λέγονται ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη πρὸ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ προκειμένου.

Τέλος τὸ «Προκείμενον, ἤχος α'» κλπ., εἶναι ἡ δῆλωσις τοῦ ἤχου κατὰ τὸν ὅποιο ψάλλεται ἢ ἐψάλλετο τὸ προκείμενο. Σήμερα τὸ προκείμενο τὶς περισσότερες φορές δὲν ψάλλεται· παρῆμιγε ὅμως στὰ λειτουργικὰ βιβλία καὶ ἀπαγγέλλεται μαζί με τὸν τίτλο τοῦ προκειμένου σὰν λείψανο τῆς ἀρχαίας πράξεως (βλέπε ἰδίως κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴ «Προκείμενον, ἤχος..., ψαλμός...»).

Φ.

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Τοῦ Ἁγίου Ἑρναντίου Ἐπιστολαί. Α' πρὸς Ἐφεσίους. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Τὰ Λειτουργικὰ στοιχεῖα ἐν τῷ Ἔργῳ τοῦ Εἰρηναίου. — **Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου**, Ἡμερολόγιον Κηρύγματος (Μάρτιος). — **Μητροπ. Περιστερίου Ἀλεξάνδρου**, Ὁ Μεγαλομάρτυρας Χριστοφόρος. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ἡ Μυστικὴ Πανοπλία τοῦ Χριστιανοῦ. — **Ι. Κ.**, Ὑποκειμενικὴ Ἐπιείκεια. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Τὸ Ποιμαντικὸν Ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς Ναυτιλλομένους. — **Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη**, Ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ Πρεβέζης. — **Βασ. Μουστάνη**, Δύο ὄψεις τῆς Θείας Σοφίας. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.